

LIETUVOS VYRIAUSIOJO
ADMINISTRACINIO TEISMO

**2021 METŲ
VEIKLOS
APŽVALGA**

TURINYS

- 3 Įžangos žodis
- 4 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjai
- 5 20 metų Teismo veiklos sukaktis
- 6 Svarbiausi 20 metų įvykiai
- 7 2021 metų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos apžvalga
- 8 Norminių administracinių aktų teisėtumas
- 10 Referendumai
- 13 Užsieniečių teisinė padėtis
- 18 Socialinė apsauga ir sveikatos apsauga
- 21 Aplinkos apsauga
- 23 Teritorijų planavimas ir statyba
- 24 Konkurencija
- 25 Mokesčiai
- 29 Finansų rinkų priežiūra
- 30 Tabako ir alkoholio kontrolė
- 31 Asmens duomenų teisinė apsauga
- 32 Visuomenės informavimas
- 33 Valstybės tarnyba
- 35 Bylos dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimų
- 36 Žalos atlyginimas
- 37 Vietos savivalda
- 38 Kiti ginčai
- 39 Administracinių bylų teisena
- 41 Kreipimaisi į ESTT 2021 metais
- 43 2021 metų įvykiai ir renginiai
- 47 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 metų veiklos statistika
- 50 Kiti 2021 metų skaičiai

IŽANGOS ŽODIS

Gintaras Kryževičius

Lietuvos vyriausiojo
administracinio teismo
pirmininkas

Gerbiamieji,

2021-ieji metai administracinių teismų sistemai ir Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui buvo ypatingi. Praėjusiais metais minėdami teismo dvidešimtmetį turėjome galimybę įvertinti per šį palyginus neilgą laiką nuveiktus darbus – administracinės justicijos plėtojimą ir vienodos teismų praktikos formavimą, praktikos vystymą naujose teisinių santykių srityse, sėkmingai įveiktą Europos teisės taikymo iššūkį. Manau, galime drąsiai teigti, jog per dvidešimt metų administraciniai teismai išvirtino Lietuvos teismų sistemoje kaip viešojo administravimo sistemos teisminės kontrolės įrankis, užtikrinantis deramą asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą.

Administraciniai teismai, sprendžiantys ginčus tarp asmens ir valstybės, yra itin paveikūs valstybėje vykstantiems pokyčiams, todėl 2021-ieji buvo išskirtiniai ir tuo, kad šiais metais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjams teko spręsti ginčus ir formuoti praktiką net dviejose bylų kategorijose, kur susiformavo didesni nei įprasta bylų srautai. Pirmoji bylų, kurias teismas nagrinėja kaip vienintelė instancija, kategorija skirta asmens teisės į referendumą įgyvendinimo klausimams spręsti. 2020-aisiais Lietuvos Respublikos Konstituciniam Teismui pripažinus prieštaraujančiu Lietuvos Respublikos Konstitucijai Referendumo įstatymą ir įstatymų leidėjui iki Konstitucinio Teismo nutarimo įsigaliojimo nepriėmus naujo įstatymo, Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui teko spręsti daug sudėtingų teisės aiškinimo klausimų ir ieškoti būdų, kaip užtikrinti teisės į referendumą įgyvendinimą teisinio reguliavimo vakuume.

Šioje bylų kategorijoje paminėtini sprendimai dėl piliečių iniciatyvinių grupių registravimo, Vyriausiosios rinkimų komisijos materialinio teisinio pobūdžio kontrolės funkcijos ir jos pareigos vertinti referendume siūlomų įstatymo normų atitikti Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Antroji bylų kategorija – tai ginčai, susiję su užsieniečių teisine padėtimi. Šios kategorijos bylos yra jautrios ir sudėtingos, reikalaujančios ypatingo teisėjų ir jiems padedančių teisininkų atidumo. Bylų, susijusių su užsieniečių teisine padėtimi, srautas ne tik generavo papildomą skubiai nagrinėtinų ginčų kiekį, bet ir paskatino neišvengiamą poreikį formuoti Lietuvos Respublikos tarptautinius įsipareigojimus atitinkančią ir tarptautiniais standartais grįstą teismų praktiką.

Privalau pasidžiaugti, kad praėję metai dar labiau išryškino Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų ir darbuotojų susitelkimą, rimtį, gebėjimą greitai prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių ir sklandžiai tęsti veiklą. Noriu nuoširdžiai padėkoti visiems už puikų darbą, kuris net ir sudėtingomis pandemijos bei papildomų bylų srautų sąlygomis leido pasiekti ilgalaikį ir objektyviai matomą rezultatą – sutrumpinti bylų pagal apeliacinius skundus nagrinėjimo terminą iki 10–12 mėnesių. Tą pasiekėme visi – ir ilgametę patirtį turintys teismo kolektyvo atstovai, ir papildę teisėjų gretas profesionalūs kolegos, ir startavusi ilgalaikę jaunųjų talentų pritraukimo programa. Tikiu, kad mūsų visų susitelkimas ir ryžtas leis dar labiau sustiprinti administracinių teismų kaip žmogaus teisių sergėtojų santykiuose su valstybe vaidmenį.

LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO TEISĖJAI

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sudėties pasikeitimai 2021-aisiais metais

Kovo 16 d. LVAT darbą pradėjo teisėjas Ernestas Spruogis, į šias pareigas paskirtas Lietuvos Respublikos Prezidento 2021 m. vasario 17 d. dekretu. Teisėjas Ernestas Spruogis, prieš tapdamas LVAT teisėju, 12 metų dirbo teisėju Vilniaus apygardos administraciniame teisme. Teisėjas yra sukaupęs daug teisininko patirties metų, dirbęs įvairiose institucijose, Lietuvos Respublikos Konstituciniame Teisme. Teisėjas 2002 metais apsigynė teisės mokslų daktaro laipsnį Lietuvos teisės universitete, o Mykolo Romerio universitete dėstytoju dirba nuo 2005 metų.

Nuotrauka – *Dainiaus Stankaus*.

Balandžio 2 d. teisme darbą pradėjo teisėja Rasa Ragulskytė-Markovienė, į šias pareigas paskirta Lietuvos Respublikos Prezidento 2021 m. kovo 23 d. dekretu. Teisėja Rasa Ragulskytė-Markovienė, prieš tapdama LVAT teisėja, 13 metų dirbo teisėjos pareigose Vilniaus apygardos administraciniame teisme. Teisėja 2005 metais yra apsigynusi disertaciją, dėsto Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos studentams. Rasa Ragulskytė-Markovienė taip pat yra Europos administracinių teismų asociacijos (AEAJ) valdybos narė ir vicepirmininkė, šios asociacijos Teismų nepriklausomumo ir efektyvumo darbo grupės vadovė.

Nuotrauka – *Dainiaus Stankaus*.

20 METŲ TEISMO VEIKLOS SUKAKTIS

Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui – 20 metų!

2021 metai LVAT buvo ypatingi – teismui sukako 20 metų. Paminėdami šią sukaktį, kviečiame susipažinti su pirmojo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko Kęstučio Lapinsko sveikinimo žodžiu ir svarbiausiais teismo istorijos įvykiais.

Visą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo dvidešimtmečiui skirtą leidinį galite rasti [čia](#):

Anot pirmojo LVAT pirmininko dr. Kęstučio Lapinsko, „<...> prieš 20 metų, priimdama įstatymus dėl administracinių teismų įsteigimo, Lietuvos Respublika iš esmės baigė formuoti savo modernią teismų sistemą, atitinkančią pažangiausių Europos kontinentinės teismų sistemos modelius. <...> Greta bendrosios kompetencijos (t. y. nagrinėjančių civilines ir baudžiamąsias bylas) teismų buvo įtvirtintas Konstitucinis Teismas ir galimybė steigti specializuotus teismus, taip pat – administracinius teismus. Jeigu Konstitucinio Teismo svarbiausias uždavinys yra užtikrinti, kad aukščiausiųjų valstybės institucijų – Seimo, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės – priimami aktai atitiktų konstitucingumo ir teisėtumo reikalavimus, tai administracinių teismų uždavinys –

vykdyti kitų viešojo administravimo institucijų bei jų pareigūnų veiklos teisminę kontrolę. Taigi Lietuvoje veikianti teismų sistema užtikrina viso valstybės aparato, visų jos institucijų veiklos teisminę kontrolę. Lietuvos administraciniai teismai per savo veiklos dvidešimtmetį nuveikė didžiulį darbą nagrinėdami asmenų skundus ir kreipimusis dėl subjektinių teisių bei įstatymų saugomų interesų įgyvendinimo viešojo administravimo srityje bei tirdami norminių administracinių teisės aktų teisėtumo bylas. Nuolatinis administracinių bylų skaičiaus administraciniuose teismuose augimas rodo žmonių ir visuomenės pasitikėjimą šiais teismais. Tuo pačiu administraciniai teismai tampa svariu viešojo administravimo sistemos veiklos tobulinimo instrumentu“.

SVARBIAUSI 20 METŲ ĮVYKIAI

2001

Pirmą kartą kreiptasi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės akto atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Iki 2020 m. gruodžio 31 d. Konstitucinis Teismas išnagrinėjo 54 Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymus.

2004

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas tapo Europos Sąjungos Valstybės Tarybų ir Aukščiausių Administracinių Jurisdikcijų Asociacijos nariu (ACA-Europe) bei Tarptautinės Aukščiausių Administracinių Jurisdikcijų Asociacijos (IASAJ) nariu stebėtoju, o nuo 2005 metų – tikroju nariu.

2005

Pirmą kartą kreiptasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu pateikti prejudicinį sprendimą. Iki 2020 m. gruodžio 31 d. iš viso buvo pateikti 28 kreipimaisi dėl prejudicinio sprendimo.

2009

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas kartu su Prancūzijos Valstybės Taryba laimėjo tarptautinį konkursą vykdyti Europos Sąjungos Dvynių projektą Ukrainoje „Ukrainos administracinių teismų efektyvumo ir valdymo gebėjimų stiprinimas“.

2013

įdiegta elektroninių bylų sistema; įsigaliojo Administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimas, numatantis galimybę administracinį ginčą teisme užbaigti taikos sutartimi.

2014

Siekiant pagerinti teismo veiklos ir asmenų aptarnavimo kokybę, įdiegta kokybės vadybos sistema pagal LST EN ISO 9001 standartą.

2017

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prisijungė prie Europos Žmogaus Teisių Teismo aukštesniųjų teismų tinklo (SCN).

2019

Administracinių bylų teisenos įstatyme įtvirtintas ginčo perdavimo spręsti teisminės mediacijos būdu teisinis institutas.

2020

Pirmą kartą kreiptasi į Europos Žmogaus Teisių Teismą su prašymu pateikti konsultacinę išvadą pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 16 protokolą.

2021 METŲ LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2021-ieji atskleidė ne vieną naują Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir Teismas) teisminės veiklos ypatumą. Remiantis praėjusių metų teisminės veiklos apžvalga bylose iš labai įvairių teisės sričių, galima išskirti kelias tendencijas. Pirmoji tendencija – didesnis dėmesys byloms, kurias Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėja vienintele instancija. Norminės bylos, skubos tvarka nagrinėjamos bylos dėl referendumo iniciatyvų ir prašymai pateikti išvadą, ar savivaldybės narys sulaužė priesaiką, apžvelgiamais metais sudarė reikšmingą Teismo veiklos dalį, kuri ypač svarbi dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir principų laikymosi užtikrinimo. Antroji tendencija yra susijusi su daugeliu atžvilgių atmintyje išlikusiančiais įvykiais, lydinčiais migracijos krizės valdymo priemonės. Nagrinėdamas apeliacinius skundus dėl užsieniečių sulaikymo klausimų, Teismas turėjo galimybę suformuoti praktiką dėl teismų jurisdikcijos apimties formaliai į Lietuvą neįleistų asmenų atžvilgiu ir tokiems asmenims ribojančių priemonių proporcingumo vertinimo. Trečioji tendencija – padidėjęs bylų, kuriose kreipiamasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo, skaičius. Dėl

prašymų priimti prejudicinį sprendimą reikia pažymėti, kad absoliuti dauguma kreipimūsi parengta bylose, susijusiose su ūkinės veiklos vykdymo sąlygomis. Kartu pastebima tendencija šiuo bendradarbiavimo su ESTT instrumentu naudotis ne tik, kaip buvo įprasta ankstesniais metais, muitų ir mokesčių bylose, bet ir tokiose svarbiose ir įvairiose srityse, kaip vartotojų apsauga, transportas, konkurencija, prieglobsčio ir imigracijos politika ir kita. Galiausiai, tai, kad 2021 m. dažniau perduotos bylos nagrinėti išplėstinėms teisėjų kolegijoms, aiškiai rodo, jog nepaisant iššūkių dėl intensyvios Teismo veiklos, atsirado keletas svarbių jurisprudencijos naujovių. Šiuo požiūriu Teismo priimtų sprendimų apžvalga dar kartą leidžia konstatuoti administracinių teismų kompetencijai priskirtų sričių įvairovę ir išnagrinėtų bylų svarbą.

Kaip ir kiekvienais metais, šiame skyriuje apžvelgiamos pagrindinės teismų praktikos raidos tendencijos pagal suskirstytas sritis – norminių administracinių aktų teisėtumo, mokesčių, sveikatos bei socialinės apsaugos, užsieniečių teisinės padėties, konkurencijos, aplinkos apsaugos, asmens duomenų apsaugos ir kt.

NORMINIŲ ADMINISTRACINIŲ AKTŲ TEISĖTUMAS

Atsižvelgus į tai, kad 2020 m. Teismas gavo beveik 2,5 karto daugiau prašymų ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą nei ankstesniais metais, dėsninga, kad 2021 m. Teismas pateikė nemažai svarbių išaiškinimų dėl ministrų patvirtintų tam tikrų taisyklių teisėtumo.

Šiame skyriuje pirmiausia reikia išskirti norminės patikros bylą *dėl sąžiningos konkurencijos tarp vežėjų* užtikrinimo. Administracinėje byloje Nr. eI-12-502/2021 išplėstinė teisėjų kolegija sprendė dėl Leidimų vežti keleivius reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais išdavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2006 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. 3-62 (toliau – Taisyklės), 14.5 ir 22 punktų, kuriuose įtvirtinti atvejai, kada yra organizuojamas (ar gali būti neorganizuojamas) konkursas vežėjams parinkti vežti keleivius kompetentingos įstaigos nustatytais maršrutais, teisėtumo. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad atvejai, kada yra organizuojamas ar gali būti neorganizuojamas konkursas vežėjams parinkti vežti keleivius kompetentingos įstaigos nustatytais maršrutais, taip pat maksimalus terminas, kuriam gali būti pratęsta atitinkama sutartis dėl keleivių vežimo, yra *esminės ūkinės veiklos sąlygos*, kadangi nustačius, kad tam tikru atveju konkursas gali būti neorganizuojamas, kiti vežėjai gali netekti galimybės varžytis dėl keleivių vežimo atitinkamu maršrutu (maršrutais), o nustačius atvejį, kai konkursas organizuojamas, vežėjas, kuris jau veža keleivius atitinkamu maršrutu (maršrutais), gali tokią galimybę prarasti, kas taip pat gali turėti esminės įtakos šio vežėjo ūkinei veiklai, ypač atsižvelgiant į ūkinės veiklos vykdymui keleivių vežimo reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais srityje reikalingas investicijas. Išplėstinė teisėjų kolegijos nuomone, maksimalus terminas, kuriam gali būti pratęsta atitinkama sutartis dėl keleivių vežimo, taip pat yra esminė ūkinės veiklos sąlyga, atsižvelgiant į tai, kad pratęsus sutartį su vežėju dėl nustatyto maršruto tam tikram terminui, kiti vežėjai tuo laikotarpiu negali varžytis dėl galimybės vežti keleivius atitinkamu maršrutu ta apimtimi, kuria pratęsta atitinkama sutartis dėl keleivių vežimo. Atsižvelgdama į tai, kad esminės

ūkinės veiklos sąlygas nustatantis reguliavimas gali būti įtvirtinamas ne žemesnės galios nei įstatymas teisės akte, taip pat įvertinusi tai, jog ginčijamos nuostatos neturi įstatyminio pagrindo, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad atsakovas Taisyklių 22 ir 14.5 punktuose, t. y. poįstatyminiame teisės akte, įtvirtino esmines ūkinės veiklos sąlygas, taip viršydamas savo kompetenciją ir pažeisdamas konstitucinio teisinės valstybės principo apimamą teisės aktų hierarchijos principą. Atsižvelgiant į tai, konstatuota, kad Taisyklių 22 ir 14.5 punktai prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui (išplėstinė teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-12-502/2021).

Dėl esminių ūkinės veiklos sąlygų ribojimo pasisakyta ir administracinėje byloje Nr. eI-9-502/2021, kurioje buvo sprendžiamas klausimas dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 patvirtinto Socialinės globos normų aprašo (2019 m. liepos 8 d. įsakymo Nr. A1-386 redakcija) 4 priedo 16.6 papunkčio teisėtumo. Ginčytame reglamentavime buvo nustatytas maksimalus skaičius asmenų (ne daugiau kaip 40), kuriems leidžiama gyventi viename pastate nuo 2013 m. naujai steigiamuose socialinės globos namuose senyvo amžiaus asmenims.

Teismas pažymėjo, kad pagal Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, socialinės apsaugos ir darbo ministras turi formalų teisinį pagrindą nustatyti reikalavimus patalpoms (siejant tai su licencijos išdavimu). Tuo tarpu ginčyta nuostata įtvirtintas ribojimas pastate apgyvendinamų žmonių skaičiui, ir jis nepatenka į įgaliojimą nustatyti reikalavimus patalpoms. Todėl daryta išvada, kad tokio pobūdžio *esminių ūkinės veiklos sąlygų ribojimas* nepatenka į aukštesnės galios teisės aktuose socialinės apsaugos ir darbo ministrui apibrėžtus įgaliojimus. Nuspręsta, kad byloje ginčyta nuostata yra esmingai apribojama ūkio subjekto ūkinė veikla – ūkio subjektas netenka galimybės teikti socialinės globos paslaugų senyvo amžiaus žmonėms vien remiantis planuojamų apgyvendinti

asmenų skaičiumi viename pastate, neatsižvelgiant į pastato charakteristikas ir kitus teikiamų paslaugų kokybės kriterijus. Toks ribojimas sukelia teisinius padarinius ne tik ūkio subjektams, bet ir socialinių paslaugų gavėjams, kuriems yra mažinama galimybė rinktis socialinės globos įstaigą. Atsižvelgus į visus šiuos argumentus pripažinta, kad Aprašo 4 priedo 16.6 papunktis prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 4 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės principui (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-9-502/2021).

Apžvelgiamoje srityje verta išsamiau aptarti norminės patikros bylas, susijusias su energetikos sritimi. Apžvelgiamais metais Teismas administracinėje byloje Nr. eI-22-415/2021 tyrė *Lietuvos Respublikoje vartojamų naftos produktų, biodegalų ir skystojo kuro privalomųjų kokybės rodiklių* nuostatos, leidžiančios į benzina ir dyzeliną, parduodamus iš valstybės atsargų, neįmaišyti privalomo biodegalų kiekio, teisėtumą ir konstatavo, kad šioje byloje tirta nuostata tam tikra apimtimi prieštaravo teisėkūroje taikomam *systemiškumo principui*, reiškiančiam, jog teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-22-415/2021). 2021 m. kovo 31 d. sprendimu byloje Nr. I-5-261/2021 išplėstinė teisėjų kolegija iš esmės konstatavo, kad energetikos ministras nėra kompetentingas įsakymu įpareigoti daugiabučio namo būtų ir kitų patalpų savininkus apmokėti *šilumos punktu*, kurie nuosavybės teise priklauso ne jiems, o šilumos tiekėjams ar tretiesiems asmenims, priežiūros ir eksploataavimo sąnaudas.

2021 metais Teismas taip pat išnagrinėjo nemažai bylų dėl teritorinių ir savivaldybių administravimo subjektų norminių administracinių aktų teisėtumo.

Kaip jau tapo įprasta, ir šiais metais Teismui teko vertinti *savivaldybių tarybų darbo reglamentų* nuostatų teisėtumą – 2021 m. spalio 11 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-1734-1062/2021 teisėjų kolegija patvirtino, jog Visagino savivaldybės tarybos darbo reglamente nepagrįstai buvo sutrumpintas įstatyme numatytas skubos tvarka organizuojamo tarybos posėdžio darbotvarkės projekto parengiamo terminas.

Kaip ir ankstesniais metais, Teismo praktikoje išliko aktualūs klausimai, susiję su atliekų tvarkymu, sprendžiami atsižvelgiant į *principo „teršėjas moka“* svarbą. Administracinėje byloje Nr. eA-1705-492/2021 dėl *Vilniaus miesto savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklių* nuostatos, reglamentuojančios apmokėjimą už konteinerių aikštelėse ar šalia jų (iki 5 m atstumu) neleistinai paliktų didžiųjų gabaritų, statybos ir griovimo, tekstilės, pavojingų ar kitokių atliekų sutvarkymą, konstatuota, kad tirta nuostata prieštarauja *principui „teršėjas moka“* (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. lapkričio 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1705-492/2021). Tuo metu kitoje byloje neatitiktis principui „teršėjas moka“ nenustatyta. Teismas atsižvelgė į tai, kad Panevėžio miesto savivaldybės tarybos sprendimas priimtas atlikus išsamų tyrimą, kurio metu konstatuota, jog atliekų turėtojų galimybės mokėti pagal iš jų surenkamą ir tvarkomą komunalinių atliekų kiekį įgyvendinimas savivaldybėje yra neįmanomas. Šiomis aplinkybėmis Teismas pripažino, kad nuostata, nustatanti minimalią komunalinių atliekų normą individualių namų savininkams, kurie naudojami individualiais konteineriais, minėto principo nepažeidžia (2021 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-4063-575/2021).

Apžvelgiant norminių aktų patikros klausimus verta aptarti du Teismo sprendimus, susijusius su vaikų ugdymu. Administracinėje byloje Nr. eA-2599-968/2021 buvo pritarta pirmosios instancijos teismo sprendimu pripažinti prieštaraujančiomis aukštesnės teisinės galios teisės aktams Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu patvirtintos tvarkos nuostatos, pagal kurias *pareiga mokėti už maitinimą* buvo nustatyta atvejais, kai mažiau nei tris dienas dėl ligos ar kitos pateisinančios priežasties vaikas nelankė ugdymo įstaigos (2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2599-968/2021). Ugdymo klausimu išskirtina ir 2021 m. birželio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2338-629/2021, kurioje neteisėtomis pripažintos Alytaus miesto savivaldybės tarybos sprendimo nuostatos, iš esmės numatiusios, kad *pirmumo teise tęsti mokymąsi* pagal vidurinio ugdymo programą turi asmenys, deklaruojantys gyvenamąją vietą Alytaus mieste.

Galiausiai, paminėtinos šešios Teismo nutartys, skirtos apžvelgti norminės patikros procesinių taisyklių taikymą. Teismas, nagrinėdamas *atskiruosius skundus* dėl pirmosios instancijos teismo

atsakymo priimti pareiškimą (prašymą) ištirti norminio administracinio akto teisėtumą ar norminę bylą nutraukti, be kita ko, pasisakė klausimais dėl netinkamai suformuluoto tyrimo dalyko (pvz., 2021 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-476-492/2021), taip pat pirmosios instancijos teismo pareigos nustatyti terminą pareiškimo (prašymo) trūkumams pašalinti (pvz., 2021 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-36-520/2021, 2021 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-252-261/2021). Pasisakyta ir kitais aptariamų bylų teiseną reglamentuojančių proceso taisyklių

taikymo klausimais, iš kurių atkreiptinas dėmesys į tai, kad Teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2021 m. gegužės 12 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-164-968/2021 nutraukė pagal Seimo nario pareiškimą pradėtą norminę bylą dėl atitinkamų metų nekilnojamojo turto mokesčių tarifų konstatavusi, jog šios bylos nagrinėjimo metu atitinkami mokestiniai laikotarpiai, kuriais taikyti šie tarifai, jau buvo pasibaigę (taip pat žr. 2021 m. birželio 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1575-602/2021; 2021 m. liepos 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-2187-520/2021).

REFERENDUMAI

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. liepos 30 d. nutarime pripažinta, kad Lietuvos Respublikos referendumo įstatymas (2018 m. gruodžio 20 d. redakcija) pagal priėmimo tvarką prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 69 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, o pagal formą – Lietuvos Respublikos konstitucinių įstatymų sąrašo konstitucinio įstatymo 2 straipsnio 1 dalies (2014 m. spalio 9 d. redakcija) 5 punktui, todėl nuo 2021 m. liepos 1 d. negali būti taikomas. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. metų patirtis parodė, kad poreikis organizuoti referendumus gali kilti ir įstatymų leidėjui nespėjus įgyvendinti Konstitucinio Teismo nutarimo. Nors tokia padėtis neabejotinai apsunkino teisminę veiklą, 2021 m. Teismas, kaip vienintelė instancija, skubos tvarka išsprendė iš esmės net 11 šios kategorijos bylų ir pateikė daug svarbių išaiškinimų dėl tam tikrų teisės į referendumą įgyvendinimo aspektų. Iš jų reikia išskirti keturis sprendimus.

Administracinėje byloje Nr. R-14-1062/2021 Teismo išplėstinė teisėjų kolegija priėmė sprendimą dėl svarbių referendumo organizavimo klausimų, *inter alia* referendumo iniciatyvinės grupės registravimo ir tolesnių referendumo organizavimo stadijos pradinių veiksmų organizavimo. Šioje byloje ginčas kilo dėl Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – ir VRK, Komisija) 2021 m. liepos 1 d. sprendimo Nr. Sp-172 „Dėl privalomojo referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 9 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo organizavimo

ir vykdymo procedūrų“, kuriuo Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę, iniciatyvinei grupei dėl privalomojo referendumo dėl Konstitucijos 9 ir 147 straipsnių pakeitimo įstatymo neišduoti piliečių parašų rinkimo lapai ir VRK informacinėje sistemoje nesukurta prieiga prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo.

Išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgusi į istorinį Referendumo įstatymo teisinį reguliavimą, į tai, kad Referendumo įstatymo nuostatos, reglamentavusios iniciatyvinės grupės įregistravimą, parašų rinkimo lapų išdavimą (vėliau kartu nustatant ir prieigos prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo VRK informacinėje sistemoje sukūrimą ir galimybės jame pasirašyti sudarymą), piliečių iniciatyvos teisei paskelbti referendumą įgyvendinti termino nustatymą, galioja beveik trisdešimt metų, priėjo prie išvados, kad *dėl pirminių referendumo organizavimo stadijos veiksmų susiformavo nuosekli teisinio reguliavimo tradicija*. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad *Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatyme* yra apibrėžti esminiai VRK įgaliojimų pagrindai išduoti piliečių parašų rinkimo lapus, be kita ko, nustatyti referendume naudojamų dokumentų formas, jų pildymo pavyzdžius ir šiuo klausimu nėra pagrindo konstatuoti esant teisės spraga.

Pagal Konstituciją pareigą organizuoti referendumus turi joje *expressis verbis* (aiškiais žodžiais, tiesiogiai) įvardyta institucija – Vyriausioji rinkimų komisija, ir du subjektai (ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių

grupė arba ne mažiau kaip 300 tūkstančių rinkėjų) turi teisę pateikti Lietuvos Respublikos Seimui konkretų Konstitucijos pataisų – Konstitucijos keitimo įstatymo – projektą. Tokį projektą iniciatyvinei grupei pateikus VRK ir nenustačius trūkumų projekto turiniui, Vyriausiajai rinkimų komisijai įregistravus iniciatyvinę grupę pagal Projekto pateikimo metu galiojantį Referendumo įstatymą (VRK 2021 m. birželio 29 d. sprendimas Nr. SP-170), nesant Konstitucijoje nustatyto pagrindo stabdyti tolesnius referendumo organizavimo stadijos pradinius veiksmus, *VRK negali nevykdyti pareigos tinkamai įgyvendinti jai Konstitucijos ir įstatymo suteiktus įgaliojimus užtikrinti referendumo organizavimą (išduoti reikiamą piliečių parašų rinkimų lapų skaičių iniciatorių atstovams) vien dėl to, kad specialusis referendumo skelbimo ir vykdymo tvarką nustatantis įstatymas, praėjus kelioms dienoms po iniciatyvinės grupės įregistravimo, neteko galios.*

Išplėstinė teisėjų kolegija priėjo prie išvados, jog atsižvelgus į tai, kad pagal Konstitucijos 6 straipsnį Konstitucija yra tiesioginio taikymo aktas ir kiekvienas asmuo savo teises gali ginti remdamasis Konstitucija, pagrįsta panaikinti VRK 2021 m. liepos 1 d. sprendimą Nr. Sp-172, o VRK įpareigoti išduoti Piliečių referendumo iniciatyvinei grupei piliečių parašų rinkimo lapus ir VRK informacinėje sistemoje sukurti prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo bei sudaryti galimybę jame pasirašyti už šią referendumo iniciatyvą (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. spalio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-14-1062/2021).

Kitoje administracinėje byloje Nr. R-17-261/2021 Teismas pateikė išaiškinimus dėl referendumo iniciatyvos, susijusios su *laisvo mandato* principu, atitikties Konstitucijai. Vadovaudamasis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, Teismas darė išvadą, kad *Vyriausioji rinkimų komisija, vykdydama įgaliojimus registruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę, atlieka ne tik procedūrinio, bet ir materialinio teisinio pobūdžio kontrolės funkcijas ir pripažinusi siūlomų įstatymo nuostatų neatitikimą Konstitucijai bei įstatymams turi teisę ir pareigą atsisakyti registruoti piliečių referendumo iniciatyvinę grupę.* Byloje vertintas pareiškėjų referendumui siūlomą Konstitucijos pakeitimo įstatymo projektas, siekęs, be kita ko, nustatyti galimybę inicijuoti Seimo nario apkaltą dėl rinkiminės programos nevykdymo. Šiomis aplinkybėmis Teismas pažymėjo, kad pagal Konstituciją Seimo narys yra ne politinių partijų ar politinių organizacijų, visuomeninių organizacijų,

kitų organizacijų, interesų grupių, teritorinių bendruomenių, savo apygardos rinkėjų atstovas Seime – jis atstovauja visai Tautai (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas). Konstitucijoje įtvirtintas Seimo nario laisvas mandatas atskleidžia Seimo nario, kaip Tautos atstovo, konstitucinio teisinio statuso esmę ir yra neatskiriama susijęs su Seimo narių lygybe. Pagal Konstituciją kiekvienas Seimo narys atstovauja visai Tautai (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas). Atsižvelgus į tai, partikuliariniai interesai, kokiais gali būti pripažįstami Seimo nario rinkimų apygardos rinkėjų interesai, neužtikrina, kad Tautai bus deramai atstovaujama jos demokratiškai išrinktoje atstovybėje Seime.

Seimo nario laisvas mandatas reiškia ir tai, kad rinkėjai neturi teisės atšaukti Seimo nario. Seimo nario atšaukimas prieš laiką būtų vienas iš imperatyvaus mandato elementų (Konstitucinio Teismo 1993 m. lapkričio 26 d., 1999 m. lapkričio 9 d., 2001 m. sausio 25 d., 2003 m. gegužės 30 d. nutarimai). Siūlymas nustatyti galimybę inicijuoti Seimo nario apkaltą dėl rinkiminės programos nevykdymo, teisėjų kolegijos vertinimu, gali sudaryti prielaidas nepaisyti minėto laisvą mandatą sudarančio imperatyvo. Esant galimybei inicijuoti apkaltą pareiškėjų siūlomą būdu, Seimo narys, atlikdamas savo konstitucinę priedermę atstovauti Tautai bei vykdydamas visus Seimo nario įgaliojimus, bus saistomas, visų pirma, rinkiminės programos nuostatų ir joje nurodytų interesų, nors šie interesai gali nesutapti su visos Tautos interesais, o kartais – ir prieštarauti Konstitucijai.

Remdamasis šiais argumentais, Teismas nusprendė, kad pareiškėjų siūlytas Konstitucijos pakeitimo įstatymo projektas neatitiko Konstitucijos, todėl Vyriausioji rinkimų komisija pagrįstai neregistravo referendumo iniciatyvinės grupės (2021 m. spalio 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-17-261/2021).

Administracinėje byloje Nr. R-21-415/2021 Teismas pateikė išaiškinimus dėl referendumui teikiamo įstatymo projekto, kuriuo skelbiami *pirmalaikiai Seimo rinkimai*. Pareiškėjas šioje byloje ginčijo Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimą, kuriuo atsisakyta registruoti piliečių iniciatyvinę grupę privalomajam referendumui paskelbti dėl pirmalaikių Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų. Iniciatyvinė grupė referendumui siūlė įstatymo projektą, kuriame buvo numatyta, kad „Neigiamai vertinant Lietuvos

Respublikos Seimo ir Vyriausybės darbą, Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų priėmimą, po šio įstatymo priėmimo referendume Respublikos Prezidentas skelbia pirmalaikius Seimo rinkimus. <...>“.

Vertindama Iniciatyvinės grupės referendumui siūlomo sprendimo galutinį tekstą, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad iniciatyvinė grupė siekė inicijuoti tokio reglamentavimo priėmimą, kurio turinys sudaro Konstitucijos 58 straipsnyje nustatyto reglamentavimo dalyko – pirmalaikių Seimo rinkimų konstitucinio instituto pagrindų, papildymą. Jau vien tai, kad Iniciatyvinė grupė teisėkūros iniciatyva siekė referendumui teikti ir referendumu priimti tokį teisės aktą, kuris pagal formą yra ne Konstitucijos 147, 148 straipsniuose numatyta Konstitucijos pataisa, Konstitucijos 58 straipsnio papildymo įstatymas, bet toks įstatymas, kuris numatytas Konstitucijos 69 straipsnio 4 dalyje „Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatos gali būti priimamos ir referendumu“, *per se* prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui – Konstitucijai. Jei toks ar kitas referendumui teikiamas įstatymas, kurį numato Konstitucijos 69 straipsnio 4 dalis, būtų referendumu priimtas ir įsigaliojęs, jis negalėtų įgyti tokios teisinės galios, kuri būtų aukštesnė už 1992 m. spalio 25 d. referendumu priimtos Konstitucijos 58 straipsnio teisinę galią. Skirtingos galios normų kolizija tokioje teisinėje situacijoje būtų neišvengiama. Šių teisinių išvadų pagrindu teisėjų kolegija konstatavo, kad ginčijamas Komisijos sprendimas yra teisėtas (2021 m. gruodžio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-21-415/2021).

Šiame skyriuje reikia paminėti dar vieną sprendimą, susijusį su referendumui teikiamo įstatymo projekto nuostatomis taikomais reikalavimais, ypač – jų atitiktimi *teisinio aiškumo ir tikrumo reikalavimams*. Administracinėje byloje Nr. R-22-

629/2021 Teismas, įvertinęs Įstatymo projektu siūlomą keisti Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalies tekstą, konstatavo, kad parengtos Įstatymo projekto nuostatos apima labai įvairias situacijas, bet pačiame Įstatymo projekte nepateikti kriterijai, kuriais vadovaujantis galima būtų identifikuoti šių nuostatų taikymo sritį. Toks abstraktus Įstatymo projektas yra neaiškus, todėl iš jo turinio nėra galimybės nustatyti kokie konkretūs reikalavimai kiltų subjektams, turintiems teisę registruoti kandidatus Seimo rinkimuose. Tokiu būdu nebūtų įmanoma užtikrinti, kad referendume balsuojantys piliečiai būtų tiksliai informuoti apie referendume sprendžiamą klausimą, todėl teikiant aptartą siūlymą referendumui nebūtų įgyvendinamas Konstitucijos reikalavimas referendume nustatyti tikrąją Tautos valią. Įstatymo projekto trūkumų visuma patvirtino, kad jo nuostatos yra neaiškios, suformuluotos netiksliai, jose yra dviprasmybių. Dalis aptartų Įstatymo projekto nuostatų kelia neįgyvendinamus reikalavimus, dalis būtų nulemta įvairių atsitiktinių aplinkybių. Esminiais ir gausiais trūkumais pasižymintis Įstatymo projektas galėtų sukelti teisinį neapibrėžtumą, o tai yra nesuderinama su teisinio tikrumo ir teisinio aiškumo imperatyvu, kylančiu iš konstitucinio teisinės valstybės principo. Šiomis aplinkybėmis teisėjų kolegija darė išvadą, kad piliečių referendumo iniciatyvinės grupės siūlyta Konstitucijos pataisa galėtų pažeisti Konstitucijos nuostatų darną, ji neatitinka materialinių Konstitucijos keitimo apribojimų, todėl Komisija, vadovaudamasi Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 3 straipsnio 6 dalies 1 punktu bei tiesiogiai iš Konstitucijos kylančiais įgaliojimais, turėjo pareigą atsisakyti įregistruoti tokią piliečių referendumo iniciatyvinę grupę (2021 m. gruodžio 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R-22-629/2021).

UŽSIENIEČIŲ TEISINĖ PADĖTIS

Masino užsieniečių antplūdžio nulemta kritinė situacija, dėl kurios 2021 metais buvo paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija, taip pat įvesta nepaprastoji padėtis, atskleidžia pakitusį kompetentingų institucijų, *inter alia* šios kategorijos bylas nagrinėjančių teismų, veiklos foną. Šiomis aplinkybėmis dėsninga, kad Lietuvos vyriausiasis

administracinis teismas 2021 metais išnagrinėjo beveik keturis kartus daugiau bylų dėl užsieniečių teisinės padėties, nei 2020 metais. Absoliučią daugumą sudarė bylos, kuriose nagrinėtas užsieniečių sulaikymo teisėtumo klausimas, tais metais ženklia persvara aplenkęs kitą tradiciškai dažniausiai užsieniečių teisinės padėties kategorijos

bylose sutinkamą aspektą – skundus dėl trečiųjų šalių piliečių ir jų šeimos narių teisės apsigyventi Lietuvoje. Prieglobsčio kategorijos bylos taip pat pasižymėjo įvairialype ekspertinių žinių reikalaujančia problematika.

Itin svarus ir turiningas sprendimas, užsieniečių sulaikymo teisėtumo klausimu apibendrinęs naujausią ir aktualiausią teisminę praktiką bei kartu tam tikrais aspektais suformavęs Teismo poziciją, buvo priimtas administracinėje byloje Nr. [A-4270-492/2021](#). Nagrinėdamas Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 5 straipsnio 6 dalyje nustatytos apgyvendinimo priemonės taikymo užsieniečiui klausimą, šioje byloje Teismas pažymėjo, kad tame įstatyme nustatytas reglamentavimas sukuria teisinio neaiškumo situaciją, kai užsieniečiui iki 6 mėnesių gali būti taikoma apgyvendinimo nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje priemonė kartu neįtvirtinant aiškaus tokios priemonės teisėtumo teisinės patikros mechanizmo. Teismas akcentavo, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbta valstybės lygio ekstremali situacija nesudaro pagrindo apriboti Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir tarptautinės teisės normomis garantuojamos užsieniečio teisės į teisminę gynybą. Taigi, dėsningai prieita prie svarbios išvados, kad teismas turi jurisdikciją vertinti ir spręsti dėl formaliai neįleistiams į Lietuvos Respublikos teritoriją minėto įstatymo 5 straipsnio nuostatų prasme asmenims taikomų ribojančių priemonių proporcingumo. Tarptautinės apsaugos siekiančių asmenų laisvės suvaržymo aspektu vertindamas laikiną apgyvendinimą pasienio kontrolės punktuose, tranzito zonose, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje ar kitose tam pritaikytose vietose, nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, Teismas laikėsi pozicijos, kad toks *apgyvendinimas iš esmės gali prilygti Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 115 straipsnio 2 dalies 5 punkte įtvirtintai alternatyviai sulaikymui priemonei – apgyvendinimui Valstybės sienos apsaugos tarnyboje nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje*. Taigi, pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas bylą iš esmės, ir sprenddamas dėl galimų užsieniečių teisių ir teisėtų interesų gynimo būdų, turi įvertinti užsieniečiams pritaikytos judėjimo laisvę ribojančios priemonės teisėtumą, bei, atsižvelgdamas į užsieniečių skundo argumentus, nustatyti, ar užsieniečiai pagrįstai

nurodo, kad jie yra sulaikyti, t. y., ar užsieniečiams taikyta priemonė (apgyvendinimas nesuteikiant teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikoje) gali būti vertinama kaip *de facto* sulaikymas. Be kita ko, būtina patikrinti ir tai, ar užsieniečio judėjimo laisvės ribojimui yra teisinis pagrindas, įvertinti, ar nėra abejonių dėl teisės aktų, vadovaujantis kuriais užsieniečių judėjimo laisvė Lietuvos Respublikos teritorijoje yra apribota, konstitucingumo. Įvertinus tai, ar užsieniečio apgyvendinimas gali būti laikomas *de facto* sulaikymu, turėtų būti svarstomas klausimas dėl užsieniečio prašomos alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo. Užsieniečių apgyvendinimo sąlygų vertinimo kontekste reikšminga laikyta aplinkybė, jog tokių asmenų *galimybė pateikti įrodymus* dėl galbūt netinkamų apgyvendinimo sąlygų, yra ribota. Todėl užsieniečiui aiškiai nurodžius reikšmingas apgyvendinimo sąlygas apibūdinančias aplinkybes, pareiga pateikti reikiamus dokumentus ir kitus įrodymus apie tam tikrų reikalavimų, susijusių su tinkamų apgyvendinimo sąlygų užtikrinimu, tenka institucijai, atsakingai už šių asmenų apgyvendinimą, o sprendžiant, ar užsieniečio apgyvendinimo sąlygos yra tinkamos, *situacija turi būti vertinama individualiai*, atsižvelgus tiek į teisės aktuose nustatytus reikalavimus laikinam prieglobsčio prašytojų apgyvendinimui, tiek ir į Europos Žmogaus Teisių Teismo taikomus standartus. Judėjimo laisvę varžanti priemonė, be kita ko, turi būti įvertinama ir kitu itin reikšmingu aspektu – dėl jos būtinumo bei proporcingumo įstatymų numatytam tikslui pasiekti (operatyviai ir tinkamai išspręsti užsieniečio teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimą ir priimti bei įvykdyti atitinkamą sprendimą). Šiuo aspektu akcentuotas iš *proporcingumo principo* kylantis reikalavimas užtikrinti teisės į laisvę ir saugumą ir šias teises apribojančių viešųjų interesų tikslų tinkamą balansą. Nagrinėtu atveju Teismas sprendė, kad užsieniečiui taikyta apgyvendinimo priemonė laikytina atitinkančia Įstatymo 115 straipsnio 2 dalies 5 punkte įtvirtintai alternatyviai sulaikymui priemonei, tačiau pirmosios instancijos teisme nebuvo nustatytos ir įvertintos vienos iš švelniausių savo pobūdžiu alternatyvios sulaikymui priemonės taikymui pagrįsti reikšmingos aplinkybės.

Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje formuojamų reikalavimų laikymosi kontekste svarbi nutartis priimta administracinėje byloje Nr. [A-3543-556/2021](#), kurioje pasisakyta *dėl užsieniečio*

nepilnamečių vaikų geriausių interesų apsaugos, kai priimamas sprendimas apriboti užsieniečio judėjimo laisvę. Atsižvelgus į EŽTT byloje *Popov prieš Prancūziją* priimtą sprendimą, kuriame pripažinta, kad nepilnamečiai vaikai, kurių tėvai sulaikyti ir apgyvendinti sulaikymo centre, negali atsidurti teisiniame vakuume, jei nėra priimamas sprendimas dėl jų administracinio sulaikymo, kurio teisėtumas galėtų būti patikrintas teismo, buvo konstatuota, kad apribojus užsieniečio judėjimo laisvę, turi būti priimtas sprendimas ir dėl jo nepilnamečių vaikų. Taigi, nors nagrinėjamoje byloje pagal pareiškėjo teismui pateiktą teikimą neturėjo būti ir nebuvo sprendžiamas klausimas dėl alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo jo nepilnamečiams vaikams, Teismo vertinimu, negalima tokia situacija, kai užsienietis, kuriam skirta alternatyvi sulaikymui priemonė, būtų apgyvendintas atskirai nuo savo nepilnamečių vaikų (kai kartu nėra kito vaikų tėvo) ar su nepilnamečiais vaikais dėl jų nepriėmus teisės aktuose nustatyto sprendimo.

Prieglobsčio kategorijoje verta paminėti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartį administracinėje byloje Nr. *eA-200-492/2021*, kurioje spręsta dėl Migracijos departamento pareigos įvertinti faktą dėl prieglobsčio prašytojo turimo nekilnojamo turto Lietuvos Respublikoje, kai *sprendžiama, kurioje valstybėje turėtų būti nagrinėjamas prašymas dėl prieglobsčio suteikimo*. Nors nagrinėjamoje byloje nebuvo ginčo, kad kompetentinga nagrinėti pareiškėjo prašymą dėl prieglobsčio suteikimo buvo Lenkijos Respublika, vadovaudamasis nagrinėjamam ginčui aktualiomis Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės normomis, Teismas konstatavo, kad Europos Sąjungos valstybės narės turi teisę, bet ne pareigą nuspręsti nagrinėti prieglobsčio prašymą tuo atveju, jei Reglamente (ES) Nr. 604/2013¹ įtvirtintų kriterijų pagrindu nustatoma, kad už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą yra atsakinga kita Europos Sąjungos valstybė narė. Nagrinėjamu atveju Migracijos departamentas, turintis teisę, o ne pareigą pasinaudoti minėtame reglamente įtvirtinta diskrecine išlyga, gavęs pareiškėjo prašymą dėl prieglobsčio suteikimo, Teismo manymu, vis dėlto nepakankamai įvertino pareiškėjo situaciją, atsižvelgiant į tai, kad jis turi nuosavybės teisę būsta

1 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai.

Lietuvoje, kuriame, kaip patvirtina pats pareiškėjas, gyvenimas atitiktų jo interesus. Tinkamai įrengtas (pritaikytas gyvenimui) nuosavas būstas, kuriame asmuo turi teisę ir gali gyventi, nagrinėjamu atveju pripažintas aplinkybe, kuri turėjo būti įvertinta diskrecinės išlygos taikymo kontekste, kad pareiškėjo ginčytą sprendimą būtų galima laikyti tinkamai motyvuotu Viešojo administravimo įstatymo prasme.

Prašymui suteikti prieglobstį išnagrinėti teisiškai svarbių aplinkybių kontekste neabejotinai svarbus išaiškinimas buvo pateiktas administracinėje byloje Nr. *eA-3467-520/2021*, kurioje nagrinėta situacija, kai *prašymą suteikti prieglobstį pateikia vaikas*. Teismas atkreipė dėmesį, kad tarptautinės teisės normose pažymima, jog valstybės institucijos ar nevalstybiniai veikėjai gali priskirti suaugusių asmenų, tėvų, pažiūras ir nuomonę šių asmenų vaikams. Taip gali būti net ir tuo atveju, kai vaikas negeba išreikšti savo pažiūrų ar paaiškinti tėvų veiklos, taip pat atvejais, kai tėvai sąmoningai neatskleidžia informacijos, siekdami apsaugoti savo vaiką. Todėl aplinkybė, kad pareiškėjo motina nėra pateikusi prašymo suteikti jai prieglobstį, negali būti laikoma pagrindu atskirti prieglobsčio prašytojo motinai ir pačiam prieglobsčio prašytojui kylančias grėsmes. Atkreiptas dėmesys ir į tai, kad Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro vykdomojo komiteto išvadoje dėl vaikų, kuriems gresia pavojus, raginama nustatyti ne tik prieglobsčio suteikimo procedūras, kurios būtų grindžiamos išskirtiniu požiūriu į vaikus, bet ir su tokiais atvejais susijusius specialius įrodinėjimo reikalavimus. Priimant sprendimus dėl prieglobsčio, vaikams derėtų taikyti *liberalų abejonių privilegijos principą*, kuris reiškia, kad, įvertinus vaiko amžių ir raidą, jeigu pateiktu prašymu, atsižvelgus į viską, galėtų būti tikima, to turėtų pakakti, kad būtų suteiktas pabėgėlio statusas. Nagrinėjamu atveju atsižvelgus į byloje nustatytas reikšmingas aplinkybes, ginčytas Migracijos departamento sprendimas panaikintas ir ši institucija įpareigota iš naujo išnagrinėti pareiškėjo prašymą suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje.

Trečiųjų šalių piliečių ir jų šeimos narių teisės apsigyventi Lietuvoje klausimu pirmiausia išskirtinos dvi norminės bylos (Nr. *eI-16-575/2020* ir Nr. *eI-11-556/2021*), kuriose pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pareiškimus buvo sprendžiamas teisės normų, reglamentuojančių *užsieniečio pragyvento laikotarpio Lietuvos Respublikoje apskaičiavimą*, teisėtumo klausimas.

Pagal kvestionuojamą reguliavimą Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, nagrinėdamas užsieniečio prašymą išduoti leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 53 straipsnio 1 dalies 8 punkte numatytu pagrindu, skaičiuodamas užsieniečio pragyventą laikotarpį Lietuvos Respublikoje, vertina duomenis apie laikotarpį (-ius), kai užsienietis turėjo galiojantį leidimą laikinai gyventi, tačiau neatitiko sąlygų, taikomų leidimui laikinai gyventi tokiu pagrindu gauti. Tokį reguliavimą Teismas analizavo glaudžiai remdamasis 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109 dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso 4 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtinta valstybių narių pareiga suteikti ilgalaikio gyventojų statusą trečiųjų šalių piliečiams, kurie prieš pat paduodami atitinkamą pareiškimą yra penkerius metus teisėtai ir nuolat pragyvenę jos teritorijoje. Šios ES teisės normos kontekste Teismas pabrėžė tinkamai ir teisingai apskaičiuoto tokio teisėto gyvenimo šalyje laikotarpio svarbą, lemiantį poreikį užtikrinti, kad į tokį laikotarpį nebūtų įskaičiuojamas laikas, kai užsienietis šalyje gyveno pažeisdamas teisėto gyvenimo sąlygas reglamentuojančias nacionalinės teisės normas. Kitaip tariant, skaičiuojant teisėto gyvenimo šalyje laikotarpį, anot Teismo, svarbu ne formaliai atsižvelgti į leidimo laikinai gyventi atitinkamu laikotarpiu turėjimo faktą, bet nustatyti realų teisėto gyvenimo šalyje laiką. Taigi, buvo akcentuota kompetentingų institucijų pareiga užtikrinti, kad leidimas nuolat gyventi nebūtų išduodamas nustatytus reikalavimus tik formaliai atitinkančiam užsieniečiui kruopščiai nepatikrinus, ar leidimo nuolat gyventi išdavimo metu iš tiesų yra visos reikiamos sąlygos tokiam leidimui išduoti ir nėra pagrindų, dėl kurių leidimą atsisakytina išduoti. Europos Sąjungos teisės veiksmingumo užtikrinimo kontekste svarbu pabrėžti ir tai, kad galiojančio nacionalinio reguliavimo ydingumas nebuvo nustatytas remiantis *inter alia* nacionalinių teismų pareiga, taikant nacionalinės teisės aktus, aiškinti juos kuo labiau atsižvelgiant į direktyvos formuluotę ir tikslą, kad būtų pasiektas direktyvoje numatytas rezultatas ir laikomasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 288 straipsnio trečios pastraipos.

Ginčų dėl leidimo nuolat gyventi panaikinimo klausimu paminėtina administracinė byla Nr. [A-2765-261/2021](#), kurioje nagrinėta išskirtinė

situacija kompetentingoms institucijoms priėmus sprendimą panaikinti leidimą nuolat gyventi *Lietuvos Respublikoje gimusiam ir šalyje visą laiką gyvenusiam asmeniui be pilietybės*, institucijų vertinimu, kelusiam grėsmę viešajai tvarkai ir visuomenei. Šioje byloje Teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 54 straipsnio 1 dalies 2¹ punkto nuostatos tikslas iš esmės yra užkirsti kelią į Lietuvos Respubliką atvykti ir joje nuolat apsigyventi užsieniečiams, kurie, be kita ko, gali kelti grėsmę viešajai tvarkai, o tokiems asmenims vis dėlto atvykus ir apsigyvenus Lietuvos Respublikoje – gražinti juos į užsienio valstybę ar išsiųsti iš Lietuvos Respublikos. Taigi, konstatuota, kad šios normos taikymas pareiškėjui neatitiktų ja įtvirtinto reguliavimo paskirties. Panaikinus pareiškėjui dar 1996 m. gruodžio 18 d. išduotą leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, Teismo vertinimu, susiklostytų situacija, kad Lietuvos Respublikoje, kurioje gimė, visą laiką gyveno, kuri yra laikoma jo kilmės valstybe ir į kurios politinį, socialinį, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą pareiškėjo integraciją implicitiškai patvirtina Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties įgyvendinimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalis, pareiškėjas gyventų neteisėtai, o tai būtų neteisinga iš esmės, pažeistų pareiškėjo teisėtus lūkesčius ir nepagrįstai apribotų galimybes įgyvendinti bei ginti bet kokias savo teises ir (ar) teisėtus interesus.

Svarbus išaiškinimas dėl skirtingus teisinius režimus įforminančių dokumentų – leidimų gyventi ir vizų – suteikiamų teisių pandeminiu laikotarpiu aktualių judėjimo suvaržymų kontekste buvo pateiktas administracinėje byloje Nr. [A-2913-438/2021](#). Nagrinėdamas vizą turinčios užsienietės teisės atvykti į Lietuvos Respubliką galiojant valstybės lygio ekstremaliajai situacijai klausimą, Teismas nurodė, kad asmeniui atvykti į Lietuvos Respubliką, būti joje ar vykti tranzitu suteikia teisę nustatyta tvarka išduota viza, o teisę laikinai ar nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, asmeniui suteikia nustatyta tvarka išduoti atitinkamai laikinas arba ilgalaikis leidimas gyventi. Pagal bylos nagrinėjimo metu galiojusį reglamentavimą į Lietuvą ekstremalios situacijos metu buvo leista atvykti asmenims, teisėtai gyvenantiems Europos ekonominės erdvės valstybėse, taigi, tokiais asmenimis laikytini užsieniečiai, kurie Europos ekonominės erdvės valstybėse gyveno, turėdami tose valstybėse išduotus laikinus arba ilgalaikius leidimus. Ir priešingai,

asmenims, turintiems Europos ekonominės erdvės valstybėse išduotas vizas, kurios suteikė teisę šiose valstybėse būti, o ne gyventi, į Lietuvą ekstremalios situacijos metu buvo uždrausta atvykti. Atitinkamai,

užsienietę, į Lietuvą ekstremalios situacijos metu atvykusią turint jai Lenkijoje išduotą vizą, Teismas laikė į Lietuvą atvykusia neteisėtai.

SOCIALINĖ APSAUGA IR SVEIKATOS APSAUGA

2021 m. socialinės apsaugos srityje, be įprastinių ginčų, susijusių su įvairių rūšių pensijų paskyrimu ir stažo apskaičiavimu, kompensacijų, pašalpų, išmokų ir socialinės paramos skyrimu, kilo ir naujo pobūdžio klausimų, susijusių su pensijų kaupimo sistema ir COVID-19 pandemijos sukeltomis pasekmėmis. Be to, dėl socialinės apsaugos srityje kilusių klausimų Teismas net tris kartus kreipėsi į Konstitucinį Teismą.

Teismą 2021 m. pasiekusiuose naujo pobūdžio ginčiuose *dėl asmenų įtraukimo į pensijų kaupimo sistemą ir prašymo išbraukti iš Pensijų kaupimo dalyvių, pensijų kaupimo ir pensijų išmokų sutarčių registro* dažniausiai buvo keliami klausimai, susiję su pareiga tinkamai informuoti asmenį apie jo įtraukimo į pensijų kaupimą faktą bei asmens teise atsisakyti dalyvauti pensijų kaupime. Teismas išaiškino, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, išsiųsdama pareiškėjui 2019 m. sausio 8 d. pranešimą per Elektroninę gyventojų aptarnavimo sistemą, tinkamai įgyvendino Pensijų kaupimo įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą pareigą informuoti asmenį apie jo įtraukimo į pensijų kaupimą faktą bei asmens teisę ne vėliau kaip iki įtraukimo į pensijų kaupimą metų birželio 30 dienos sudaryti pensijų kaupimo sutartį su jo paties pasirinkta pensijų kaupimo bendrove arba ne vėliau kaip iki birželio 30 dienos atsisakyti dalyvauti pensijų kaupime (2021 m. birželio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1525-552/2021](#), taip pat šiuo klausimu žr. 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. [A-2099-602/2021](#), 2021 m. spalio 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. [eA-2126-502/2021](#)).

2021 m. Teismą taip pat pasiekė naujo pobūdžio ginčai *dėl išmokų savarankiškai dirbantiems asmenims skyrimo, Lietuvos Respublikos Vyriausybei paskelbus ekstremaliąją situaciją ir karantiną*. Šie ginčai daugiausiai kilo dėl to, ar asmuo atitinka

savarankiškai dirbančio asmens sąvoką (2021 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-3108-624/2021](#)), taip pat dėl atsisakymo skirti išmoką nustačius, kad savarankiška veikla buvo registruota trumpesni kaip 3 mėnesių laikotarpį per 12 mėnesių (2021 m. gruodžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2327-624/2021](#)). Kai kuriais atvejais Teismas panaikino institucijos sprendimus neskirti išmokų savarankiškai dirbantiems asmenims, nustatęs administracinių sprendimų motyvacijos trūkumus (2021 m. spalio 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [A-1967-756/2021](#), 2021 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-2380-789/2021](#)).

Pastaraisiais metais Teisme išryškėjo nauja gausiausiai socialinės apsaugos srityje išnagrinėtų bylų kategorija – *pareigūnų ir karių valstybinės pensijos*. Šiose bylose kilo klausimai dėl atitinkamų laikotarpių į darbo stažą įskaičiavimo (2021 m. sausio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-205-602/2021](#), 2021 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-684-552/2021](#)), taip pat pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą skyrimo, kai asmuo nuo 1990 m. kovo 11 d. tam tikrą laikotarpį tarnavo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje (2021 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-2495-502/2021](#)). Išplėstinė teisėjų kolegija, vadovaudamasi Konstitucinio Teismo jurisprudencija, pateikė išaiškinimą dėl pagal Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamo darbo laiko, po 1995 m. sausio 1 d. išdirbto profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais (išplėstinė teisėjų kolegija 2021 m. kovo 31 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [A-667-1062/2021](#)). Be

to, Teismas inicijavo konstitucinės justicijos bylą dėl teisinio reguliavimo, pagal kurį neišmokamas pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydžių skirtumas, susidaręs ją perskaičius po ekonomikos krizės, atitiktis Konstitucijai.

2021 m. kilo klausimų ir *dėl mokslininkų valstybinių pensijų*. Vienoje byloje Teismas įvertino, kad buvusio Europos Parlamento nario parlamentinės veiklos laikas turi būti įskaitomas į specialųjį daktaro ar habilituoto daktaro darbo stažą tik tuo atveju, jei tokios rūšies stažas nutrūko dėl to, kad asmuo buvo išrinktas ir pradėjo vykdyti Europos Parlamento nario pareigas (2021 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-401-502/2021](#)). Kitoje byloje dėl Laikinojo mokslininkų valstybinių pensijų įstatymo nuostatos, pagal kurią į mokslinio darbo stažą šiai pensijai gauti įskaitomas tik darbas valstybinėse mokslo ir studijų institucijose, konstitucingumo Teismas kreipėsi į Konstitucinį Teismą (2021 m. balandžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-935-553/2021](#)).

Valstybinių pensijų srityje aktuali byla dėl palankesnio teisinio reguliavimo taikymo, sprendžiant dėl *antrojo laipsnio valstybinės pensijos* skyrimo. Teismas nustatė, kad naujasis antrojo laipsnio valstybinės pensijos daugiavaikiams motinai ar tėvui teisinis reguliavimas sušvelnino šiuose santykiuose dalyvaujančių subjektų padėtį (normos adresato atžvilgiu nustatė palankesnę teisinį reguliavimą), todėl vertino, kad pareiškėjai turėtų būti taikomos normos, švelninančios jos padėtį ir sudarančios jai galimybę gauti antrojo laipsnio valstybinę pensiją (2021 m. vasario 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [A-659-756/2021](#)).

Antra pagal gausą Teisme išnagrinėtų socialinės apsaugos bylų sritis – *valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos*. Šioje srityje dažniausiai ginčai kilo dėl tam tikrų laikotarpių įtraukimo į valstybinio socialinio draudimo stažą, pavyzdžiui, kai pareiškėja dirbo ūkininko ūkyje (2021 m. kovo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-626-602/2021](#)) arba kai mokėsi mokslo įstaigoje (2021 m. balandžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1203-756/2021](#)).

Byloje, kurioje institucijos sprendimu nuspręsta nemokėti pareiškėjai jos mirusio sutuoktinio negautos socialinio draudimo senatvės pensijos kompensuojamosios sumos, nes pareiškėjos

prašymas pateiktas praleidus kreipimosi dėl kompensuojamosios sumos išmokėjimo terminą, Teismas išaiškino, kad *Valstybinių socialinio draudimo ir valstybinių pensijų, sumažintų dėl draudžiamųjų pajamų turėjimo, kompensavimo įstatyme įtvirtintas pensijos kompensuojamosios dalies išmokėjimas turi būti efektyvus, teisingas ir veikiantis*. Taigi nėra jokio pagrindo vertinti, kad minėto įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje nurodyti terminai yra naikinamieji ir užkerta kelią asmeniui atgauti pensijos kompensuojamąją dalį (2021 m. liepos 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [A-1510-756/2021](#)).

Kilus ginčui dėl institucijos sprendimo atsisakyti pareiškėjai skirti našlaičių pensiją už laikotarpį nuo 2020 m. liepos 1 d. iki 2020 m. rugpjūčio 31 d. (pareiškėja 2020 m. birželio 30 d. baigė bakalauro studijų programą Vilniaus universitete, o 2020 m. liepos 9 d. sudarė studijų sutartį su Vilniaus universitetu dėl priėmimo studijuoti į gyvybės mokslų biofizikos magistro studijų programą), Teismas šią bylą sprendė pareiškėjos naudai ir išaiškino, kad *pagal Socialinio draudimo pensijų įstatymo 38 straipsnio 2 dalį nuolatinių studijų programų studentai, kuriems yra sukakę 18 metų, teisę gauti našlaičių pensiją įgyja nuo tos dienos, kai jie įgyja nuolatinių studijų programų studento statusą pagal teisės aktus, reglamentuojančius aukštojo mokslo studijas*. Todėl teisės į našlaičių pensiją atsiradimui yra reikšminga ne studijų pradžia, o nuolatinių studijų programų studento statuso įgijimas. Pripažinta, kad institucija nepagrįstai traktavo, jog pareiškėja teisę į našlaičių pensiją įgijo nuo biofizikos antros pakopos nuolatinių studijų pradžios, t. y. nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. (2021 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-3112-442/2021](#)).

Valstybės socialinio draudimo pašalpų ir išmokų srityje Teismas pažymėjo, kad išėtinės išmokos paskirtis – kuriam laikui užtikrinti pajamas atleidžiamam darbuotojui, kompensuoti jo praradimus dėl darbo santykių nutraukimo, o ne pratęsti buvusiam darbuotojui visas socialines garantijas (2021 m. balandžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-716-552/2021](#)).

Kompensacijų srityje reikšminga byla, kurioje Teismas išaiškino, kad *teisinis reguliavimas daugiabučio namo butų savininkams, kurie kreipiasi dėl būsto šildymo išlaidų kompensacijų, numato ne tik pareigą dalyvauti svarstant ir priimant sprendimą susirinkime dėl daugiabučio namo atnaujinimo*

(modernizavimo) projekto įgyvendinimo, bet tuo pačiu, siekiant paskatinti daugiabučio namo butų savininkus dalyvauti daugiabučio namo atnaujinimo programoje, ir teisinės pasekmės, kurios kyla, jeigu toks asmuo nedalyvavo susirinkime svarstant ir priimant sprendimą dėl daugiabučio namo atnaujinimo (modernizavimo) projekto įgyvendinimo ir atsisakė dalyvauti įgyvendinant šį projektą. Tačiau įvertinta, kad byloje nenustačius aplinkybių, kurios leistų neginčytinai nustatyti, jog būtent pareiškėjo nedalyvavimas susirinkime lėmė, kad sprendimas dėl daugiabučio namo atnaujinimo nebuvo priimtas, ir pareiškėjas atsisakė dalyvauti projekto įgyvendinime, pareiškėjui negalėjo kilti neigiamos pasekmės (2021 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2428-552/2021).

Iš kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas srities išskirtina išplėstinės teisėjų kolegijos byla, kurioje Teismas, išaiškinęs, kad vaiko priežiūros atostogos, kuriomis per darbo laikotarpį pasinaudojo darbuotojas, nelaikomos faktiniu darbu nustatant darbo laiką kompensacijai už ypatingas darbo sąlygas gauti, ir įvertinęs individualias bylos aplinkybes, sprendė, kad institucijos sprendimas, kuriuo pareiškėjai suteiktos vaiko priežiūros atostogos buvo įskaitytos į laikotarpį dirbant ypatingomis sąlygomis, dėl atitinkamo aiškumo stokojančio teisinio reguliavimo, nustatyto Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme, bei viešojo administravimo subjekto nepakankamo rūpestingumo, vertinant susiklosčiusios faktinės situacijos aplinkybes, taip pat vadovaujantis konstituciniu teisinės valstybės ir protingumo principais, turi būti paliktas galioti (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. balandžio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-297-1062/2021).

Vaikų gerovės klausimai buvo aktualūs ir kitose bylose. Teismas pasisakė dėl pareigos institucijai nustatant permoką iš Vaikų išlaikymo fondo išmokėtų išmokų veikti atidžiai ir rūpestingai (2021 m. lapkričio 17 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-1969-822/2021). Kitoje byloje Teismas inicijavo konstitucinės justicijos bylą dėl Vidaus tarnybos statuto normų tiek, kiek juose nebuvo įtvirtintos kasmetinės atostogos vidaus tarnybos sistemos pareigūnams, kurie vieni augina vaiką (-us) iki keturiolikos metų, atitikties Konstitucijai. Byloje *dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos* veiksmų, kreipiantis į kitos valstybės centrinę instituciją neteisėto vaiko išvežimo atveju remiantis 1980 m. Hagos konvencija dėl tarptautinio

vaikų grobimo civilinių aspektų, vertinimo Teismas pažymėjo, kad šioje konvencijoje nėra įtvirtinta nuostata, jog centrinė institucija privalo iš karto perduoti gautą prašymą susitariančiosios valstybės centrinei įstaigai (2021 m. rugpjūčio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2302-520/2021).

2021 m. kilę ginčai suponavo poreikį Teismui analizuoti klube dirbusio trenerio asistento ir darbdavį siejusių santykių pobūdį – darbo pagal darbo sutartį ar sportinės veiklos sutartį, ir įvertinti, ar pareiškėjui institucijos nutarimu pagrįstai buvo paskirta 2 000 Eur bauda už tai, kad jis neįvykdė pareigos pranešti institucijai apie asmens įdarbinimą. Teismas įvertino, kad byloje nebuvo duomenų, kad asmuo ketino, tarėsi ir manė sudaręs ne darbo, o sporto paslaugų sutartį, todėl vertino, kad bauda jam paskirta pagrįstai (2021 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2137-624/2021).

Sveikatos apsaugos srityje Teismas akcentavo sveikatos paslaugas teikiančios klinikos pareigą pacientą aiškiai ir suprantamai informuoti, už ką jis papildomai sumoka, turėdamas teisę gauti nemokamas medicinos paslaugas (2021 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1264-552/2021). Teismas išaiškino, kad nors Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 12 straipsnyje nustatyta būtent paciento pareiga pasirašytinai susipažinti su taisyklėmis, tai neeliminuoja sveikatos priežiūros įstaigos pareigos tinkamai informuoti apie pasikeitusias taisykles, jas pateikti ir užtikrinti, kad pacientas parašu patvirtintų, jog su taisyklėmis yra susipažinęs. Byloje pažymėta, kad *pacientams nėra numatyta pareiga domėtis dėl teritorinių ligonių kasų kvotų likučio*, tokia sąlyga dėl nemokamų paslaugų suteikimo nebuvo nurodyta ir klinikos interneto svetainėje, todėl pacientė turėjo teisėtą pagrindą tikėtis, kad už paslaugas jai bus apmokėta (2021 m. kovo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2482-822/2021).

Sveikatos apsaugos srityje Teismas pasisakė ir dėl procedūrinio pobūdžio įpareigojimų institucijai: Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos, nagrinėdama kreipimąsi dėl licencijos galiojimo panaikinimo, turi atlikti tyrimą ir šio tyrimo rezultatų pagrindu priimti sprendimą dėl licencijos galiojimo panaikinimo ar atsisakymo ją panaikinti. Administracinėje byloje Nr. eA-1082-525/2021 ginčyto rašto turinys leido konstatuoti, kad institucija,

nors ir galėjo atlikti tyrimą dėl gydytojo veiksmų, tačiau tokio tyrimo neatliko ir *a priori* (iš anksto, nepatikrinus faktų) pasisakė, jog neturėtų faktinio pagrindo naikinti gydytojo medicinos praktikos

licencijos pagal gydytojo neurologo profesinę kvalifikaciją, be to, institucija iš esmės nepriėmė jokio sprendimo (2021 m. balandžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1082-525/2021).

APLINKOS APSAUGA

Aplinkos apsaugos sritis Teismo išnagrinėtais ginčais išsiskyrė gausa, sprestų klausimų aktualumu ir aktyviu visuomenės siekiu kvestionuoti jiems svarbius sprendimus. Taip pat pasikeitė gausiausiai išnagrinėjamų bylų pobūdis.

Didžiausia dalis 2021 m. aplinkos apsaugos srityje išnagrinėtų bylų buvo susijusi su *racionalaus gamtos išteklių naudojimu ir apsauga*. Žemės gelmių išteklių naudojimo ir apsaugos srityje buvo išnagrinėta itin daug bylų, kuriose kelti klausimai dėl pareiškėjams apskaičiuotų mokesčių padidintu tarifu už valstybinių gamtos išteklių gavybą smėlio ar žvyro telkiniuose (2021 m. sausio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1136-662/2021, 2021 m. birželio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1927-520/2021, 2021 m. spalio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1068-822/2021 ir kt.). Teismas pasisakė dėl papildomo naudingųjų iškasenų kiekio apskaitymo kaip telkinio išteklių prieaugio ir šių išteklių išgavimo nelaikymo viršijančiu išduotame leidime naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes nurodytus išteklius (2021 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1953-624/2021). Taip pat kai kuriais atvejais Teismas sumažino baudas už neteisėtą gamtos išteklių išgavimą (2021 m. spalio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2067-556/2021).

Miškų naudojimo ir apsaugos klausimais išskirtina byla, kurioje įvertinus, kad ginčytame Neries regioninio parko direkcijos rašte nurodytas sklypas, esantis pareiškėjui priklausančioje miško valdoje, patenka į Neries regioniniame parke esančią Vakarų taigos buveinės teritoriją, Teismas sprendė, kad atsakovas teisėtai ir pagrįstai nepritarė suprojektuotiems plyniams kirtimams sklype (2021 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1559-624/2021).

Laukinės gyvūnijos išteklių naudojimo ir apsaugos srityje aktuali byla, kurioje, vadovaujantis 1996 m.

gruodžio 9 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą nuostatomis, nustatyta, kad būtent pareiškėjas (byloje nagrinėtu atveju – VšĮ „Raubonių parkas“) turi pareigą pateikti tinkamai užpildytą paraišką ir dokumentus, reikalingus sertifikatui didžiajam apuokui išduoti (2021 m. gruodžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2884-520/2021).

Kaip ir ankstesniais metais, itin reikšmingą aplinkos apsaugos srityje išnagrinėtų bylų dalį sudarė atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimai. Šioje srityje Teismas išaiškino, kad *perduodamas tvarkyti pavojingas atliekas įmonei, kuri neturėjo teisės jų laikyti ir šalinti, neturėdamas susitarimo su įmone, kuri turi teisę šalinti pavojingas atliekas, ūkio subjektas nesilaikė teisės aktuose nustatytų reikalavimų*. Tokie veiksmai negali būti laikomi tinkamais tvarkant atliekas ir užtikrinant jų pašalinimą aplinkai saugiu būdu, todėl tokiam ūkio subjektui išlieka atsakomybė už netinkamai perduotų pavojingų atliekų sutvarkymą (2021 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1984-525/2021). Taip pat Teismas pasisakė dėl didžiausio vienu metu leidžiamo laikyti atliekų kiekio įmonės eksploatuojamoje atviroje aikštelėje (2021 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-603-789/2021) ir išnagrinėjo didelio susidomėjimo sulaukusią bylą dėl išrašytų atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų (2021 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2855-624/2021).

2021 m. pagausėjo bylų, kuriose buvo kvestionuojamas *leidimų kirsti ar genėti medžius* teisėtumas ir pagrįstumas. Štai vienoje byloje Teismas pripažino, kad pareiškėjos prašymas išduoti leidimą atlygintinai nukirsti paprastąjį klevą, kuris yra sveikas (nepažeistas mechanškai, puvinio, grybo), nepasviręs, nekeliantis pavojaus žmonėms, statiniams, su tvarkingai susiformavusia laja, o pareiškėjos kaimynai (sklypo ir medžio

bendraturčiai) neduoda sutikimo medžiui pašalinti, pagrįstai netenkintas (2021 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-915-520/2021](#)).

Taip pat šioje srityje kilo klausimų ir dėl suinteresuotos visuomenės teisės kreiptis į teismą ginčijant leidimus kirsti ar genėti medžius. Teismas, nustatęs, kad projekto įgyvendinimas yra susijęs su poveikiu gamtos ištekliams – augalijai (medžiams), taigi leidimas, kuriuo leista įgyvendinti projektą, Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio 2 dalies prasme laikytinas sprendimu, susijusiu su aplinkos apsauga ir gamtos išteklių naudojimu, įvertino, kad asociacija „SOS Šilutės medžiai“, kuri skatina aplinkos apsaugą, turi teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, siekiant išsaugoti želdinius (medžius) (2021 m. gegužės 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1115-789/2021](#)). Kitoje byloje teisėjų kolegija, įvertinusi Juridinių asmenų registro duomenis ir pareiškėjų pateiktus įrodymus, patvirtinančius jų veiksmus, susijusius su siekiais skleisti informaciją aplinkosaugos klausimais, vykdyti veiklą aplinkos apsaugos srityje, darė išvadą, kad pareiškėjai VšĮ „Viešojo intereso gynimo fondas“, asociacija „Klaipėdos žalieji“ yra laikytini juridiniais asmenimis, kurie skatina aplinkos apsaugą, taigi jie turi teisę ginčyti leidimus saugotinių medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo ar kitokio pašalinimo, genėjimo darbams (2021 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2757-602/2021](#)).

Suinteresuotos visuomenės teisės buvo pabrėžiamos ir kitose bylose. Štai byloje dėl planuojamos tiesti Mykolo Lietuvos gatvės Vilniaus mieste galimybių Teismas akcentavo pareigą poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje įvertinti transporto srautų keliamą triukšmą ir taršą ir tai, kad *suinteresuotos visuomenės interesus negali būti priešinamas visuomenės interesui turėti geresnį susisiekimą mieste, kokybiškesnę transporto infrastruktūrą*. Visuomenės (viešasis) interesas turi būti įgyvendinamas ieškant interesų balanso, tai reiškia, kad turi būti numatytos adekvačios priemonės apsaugoti suinteresuotos visuomenės teisės į tinkamą gyvenimo kokybę (2021 m. sausio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-6-492/2021](#)).

Poveikio ir pasekmių vertinimo aplinkai srityje Teismas pasisakė dėl poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ataskaitoje vertinamų aspektų statant *vėjo jėgaines*, t. y. kad tokioje ataskaitoje vertinama,

ar planuojama būsima veikla neviršys maksimalaus leistino triukšmo ribinių dydžių (2021 m. gruodžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1861-1062/2021](#)). Kitoje byloje Teismas Aplinkos apsaugos agentūros atrankos išvadą, kuria konstatuota, jog pagal atrankos išvada pateiktą informaciją ūkio subjekto planuojamai ūkinei veiklai – nepavojingųjų atliekų tvarkymui, kuri bus vykdoma žemės sklype, privalomas poveikio aplinkai vertinimas, įvertino kaip pagrįstą ir teisėtą (2021 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1552-520/2021](#)).

Aplinkos apsaugos valstybės *kontrolės* bylose Teismas pasisakė dėl privalomojo nurodymo neįvykdymo laiku netapatumo pakartotinai padarytam privalomojo nurodymo neįvykdymui (2021 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-21-624/2021](#)), dėl juridinių asmenų atsakomybės už ūkinės veiklos vykdymą, susijusį su išduotu taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimu, kai administracinės priežiūros institucija pakeičia savo poziciją dėl atliekų kiekio apskaičiavimo (2021 m. spalio 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-2188-815/2021](#)), taip pat dėl to, kad *tais atvejais, kai pažeidimas galėjo būti padarytas dėl nenugalimos jėgos* (kaip byloje nagrinėtu atveju – dėl smarkios liūtis), *tokios aplinkybės turi būti įvertinamos skiriant ekonominę sankciją* (2021 m. kovo 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-358-492/2021](#)). Administracinėje byloje Nr. [eA-2568-624/2021](#) Teismas pripažino, kad pareiškėjo valdoma hidroelektrinė neatitiko Grigiškių tvenkinio taisyklių atitinkamuose papunkčiuose nurodytų charakteristikų, todėl institucija teisėtai ir pagrįstai priėmė privalomą nurodymą (2021 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2568-624/2021](#)).

Dėl *administracinės atsakomybės* taikymo juridiniams asmenims aktuali ir kita byla, kurioje nustačius, kad pareiškėjo veiklos pobūdis – mišrus žemės ūkis, auginami pieniniai galvijai, taip pat jis užsiima augalininkyste, o nuo 2020 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujai Žemės gelmių įstatymo redakcijai išnyko pagrindas, kuriuo skundžiamu nutarimu pareiškėjui paskirta bauda, (leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar žemės gelmių ertmes nereikia, norint naudoti gelą požeminį vandenį) pareiškėjui turi būti taikomas jo padėtį švelninantis įstatymas (2021 m. balandžio 14 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-933-815/2021](#)).

Teismas taip pat išaiškino, kad Aplinkos apsaugos įstatymo 47 straipsnio 1 dalyje buvo įtvirtintos imperatyvios procedūros, kad nustačius, be kita ko, Aplinkos apsaugos įstatymo 55 straipsnyje nustatytus pažeidimus, juridinis asmuo privalomai išpėjamas raštu ir jam nustatomas protingas terminas nustatytiems pažeidimams pašalinti, o tik tada, jeigu per nustatytą terminą pažeidimas nepašalinamas, pradedama bylos dėl ekonominės sankcijos skyrimo teiseną. To nepaisius, institucijos nutarimas dėl sankcijos skyrimo juridiniam asmeniui už padarytą aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimą panaikintas (2021 m. lapkričio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3139-815/2021).

Kaip matyti, ankstesniais metais dominavę kultūros paveldo apsaugos klausimai 2021 metais užleido vietą kitiems ginčams. Tačiau *kultūros paveldo* srityje verta išskirti bylą dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos reikalavimo nevykdyti pastato, patenkančio į kultūros paveldo vietovės – Kauno Žaliakalnio 1-oji teritoriją, griovimo darbų, kuris įvertintas kaip teisėtas ir pagrįstas (2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3013-662/2021). Kitoje byloje Teismas įvertino, kad Kultūros paveldo departamentas nepagrįstai paskyrė 1 000 Eur baudą Vilniaus miesto

savivaldybės administracijai už tai, kad pastaroji, tvarkydama ir įrengdama įrenginius kultūros paveldo objekte – Lukiškių aikštėje (Lukiškių aikštės pietinėje dalyje supiltas smėlis, pastatyti įrenginiai, reklaminiai stendai, pastatytas ekranas su reklama) – pažeidė Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 25 straipsnio 3 dalies nuostatas, kurios yra blanketinės, nukreipiančios į Valstybei ir savivaldybėms priklausančių kultūros paveldo objektų lankymo tipines taisykles. Teismas akcentavo, kad *visais atvejais teisinės atsakomybės, pasireiškiančios kaip tam tikrų piniginių baudų, ekonominių sankcijų ar kitokių priverstinių priemonių pažeidėjui skyrimas, taikymo pagrindas ir sąlygos turi būti eksplacitiškai nustatytas aukščiausios galios teisės akte – įstatyme*. Teismo vertinimu, Valstybei ir savivaldybėms priklausančių kultūros paveldo objektų lankymo tipinių taisyklių 11 punkte įtvirtinta nuostata, kad jų pažeidimas užtraukia atsakomybę įstatymų nustatyta tvarka, kai nėra konkrečiame įstatyme įtvirtinta atsakomybė už minėtose taisyklėse nustatytų reikalavimų ir ribojimų pažeidimus, negali būti laikoma teisiniu pagrindu taikyti Vilniaus miesto savivaldybės administracijai atsakomybę (2021 m. gruodžio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2786-492/2021).

TERITORIJŲ PLANAVIMAS IR STATYBA

Teritorijų planavimo srityje išskirtina administracinė byla Nr. eA-266-502/2021, kurioje Teismas pabrėžė planavimo organizatoriaus pareigą atlikti išsamų ir visapusišką gautų visuomenės pasiūlymų dėl teritorijų planavimo dokumentų nagrinėjimą, o jeigu gauti pasiūlymai atmetami – raštu nurodyti šiuos pasiūlymus pateikusiems asmenims aiškius ir išsamius pasiūlymų nepriimtumą (nepagrįstumą) lėmusius motyvus. Nors planavimo organizatorius, gavęs nurodytus pasiūlymus, turi diskreciją į juos atsižvelgti arba neatsižvelgti, Teismas atkreipė dėmesį, kad *visuomenės pasiūlymų dėl teritorijų planavimo dokumentų nagrinėjimo procedūra negali būti vykdoma tik formaliai* ir planavimo organizatoriaus atsakymai į visuomenės pasiūlymus dėl teritorijų planavimo dokumentų negali būti grindžiami išimtinai tik planavimo organizatoriaus diskrecijos teise tokiems pasiūlymams pritarti arba juos atmesti,

visiškai nepaaiškinant atitinkamo sprendimo priėmimo motyvų. Planavimo organizatoriui priėmus sprendimą pasiūlymus atmesti, atsakyme išdėstyti tokių pasiūlymų atmetimo motyvai, visų pirma, turi atlikti pasiūlymus pateikusių asmenų nurodytus argumentus (būti individualizuoti) ir turi būti pakankamai išsamūs, kad būtų aiškios atitinkamo sprendimo priėmimą lėmusios priežastys (kodėl pareiškėjų pateikti pasiūlymams negali būti pritarta) ir iš šio atsakymo būtų matyti, jog planavimo organizatorius realiai įvykdė pareigą išnagrinėti jam pateiktus pasiūlymus, juos apsvarstė bei įvertino. Sprendimą atsisakyti tenkinti pareiškėjų siūlymus, be kita ko, grindžiant visuomenės poreikiu ginčo teritorijai, toks pasiūlymų atmetimo argumentas juo labiau turėtų būti išsamiai motyvuotas, įvertinant realų ir pagrįstą visuomenės poreikį būtent tai konkrečiai žemei bei atsakyme

pasiūlymus pateikusiems asmenims išdėstant aiškius motyvus šiuo aspektu, kartu nedviprasmiškai išreiškiant savo poziciją, ar ketinama spręsti žemės paėmimo visuomenės poreikiams klausimą (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-266-502/2021](#)).

Išplėstinė teisėjų kolegija pasisakė dėl galimybės ginčyti teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos *kompleksinio teritorijų planavimo dokumento patikrinimo akta*. Šioje byloje buvo išaiškinta, jog administracinių teismų praktika dėl tarpinio procedūrinio administracinio sprendimo, kaip nesukeliančio savarankiškų teisinių pasekmių ir todėl negalinčio būti savarankišku administracinės bylos dalyku, tampa neaktualia, jei baigiamasis teritorijų planavimo proceso dokumentas yra norminis administracinis aktas, kuriam ABTĮ nustatyta speciali apskundimo tvarka. Išplėstinei teisėjų kolegijai nekilo abejonių, kad Vilniaus miesto valdybos sprendimas ir pats detalusis planas yra individualūs teisės aktai, todėl tokio detaliojo akto keitimo / koregavimo procese teritorijų planavimo valstybinės priežiūros institucijai atlikus teritorijų planavimo dokumento patikrinimą ir nenustačius aplinkybių, dėl kurių jis negali būti teikiamas tvirtinti, surašytas teigiamas patikrinimo aktas dėl detaliojo plano, kuris buvo parengtas ir patvirtintas iki 2014 m. sausio 1 d., pakeitimo / korekcijos, yra tarpinis teritorijų planavimo procedūros dokumentas, negalintis būti savarankišku administracinės bylos dalyku (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-669-502/2021](#)).

Apžvelgiamais metais nemažai svarbių išaiškinimų Teismas pateikė ir sprenddamas *statybos* srityje kylančius ginčus. Iš jų paminėtina, pavyzdžiui, administracinė byla Nr. [eA-29-525/2021](#), kurioje Teismas konstatavo, kad žemės sklypo formavimo ir pertvarkymo procedūros tais atvejais, kai *savavališka statyba* yra nustatoma teritorijoje, į kurią statytojas neturi jokios teisėtos valdymo teisės, o tuo pačiu pagal Statybos įstatymą neturi teisės į statytojo teisių įgyvendinimą, nepriskirtina prie Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatyme numatytų svarbių priežasčių, kurios leidžia pratęsti privalomojo nurodymo įvykdymo terminą. Kitoks teisės normų aiškinimas sudarytų sąlygas savavališkų statinių statytojams be teisėto pagrindo pretenduoti į jiems nepriklausančią žemę, o kartu ir tam tikra prasme skatintų savavališkas statybas svetimoje žemėje (2021 m. sausio 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-29-525/2021](#)). Šios pozicijos Teismas laikėsi ir vėliau nagrinėtoje administracinėje byloje Nr. [eA-1985-415/2021](#), pasisakydamas *dėl galimybės pratęsti privalomojo nurodymo pašalinti savavališkos statybos padarinius įvykdymo terminą*, kai asmuo neturi valstybinės žemės, ant kurios pastatytas statinys, valdymo ar naudojimo teisių. Šioje byloje Teismas pažymėjo, jog tais atvejais, kai bylos nagrinėjimo metu nustatoma, kad pareiškėjas, kuriam surašytas privalomasis nurodymas pašalinti savavališkos statybos padarinius, neturi valstybinės žemės, ant kurios pastatytas toks statinys, valdymo ar naudojimo teisių, prašymas pratęsti privalomojo nurodymo įvykdymo terminą turi būti atmetamas vien šiuo pagrindu (2021 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1985-415/2021](#)).

KONKURENCIJA

Kasmet nuosekliai didėjant išnagrinėjamų konkurencijos bylų skaičiui, 2021 m. baigėsi rekordiniu rodikliu – išspręstos net 23 į konkurencijos kategoriją patenkančios bylos (palyginimui, pastaruosius kelerius metus šis skaičius nesiekdavo 20). Didesnis bylų skaičius leido Teismui apžvelgti ir platesnį spektrą klausimų, išryškinusių tiek besitęsiančias, tiek naujai besiformuojančias praktikos tendencijas – kaip ir kone kiekvienais metais iki šiol, pasisakyta dėl Reklamos įstatymo pažeidimų, dar kartą akcentuota Konkurencijos

tarybos teisė atisakyti pradėti tyrimą dėl galimo pažeidimo bei nuobaudų ūkio subjektų vadovams taikymo taisyklės, o taip pat detalčiau paaiškintos ir smulkesnės taikytinos atsakomybės dydžiui bei riboms reikšmingos kategorijos, pavyzdžiui, susijusių ūkio subjektų atsakomybės solidarumas ar „praėjusių finansinių metų“, aktualių apskaičiuojant sankcijas, apibrėžtis.

Apžvelgiant 2021 m. pirmiausia pažymėtina, kad Teismas dar kartą patvirtino Konkurencijos

tarybos teisę atsisakyti pradėti galimo pažeidimo tyrimą, jei šis neatitinka tarybos *veiklos prioritetų*. Konkurencijos įstatymu siekiama Konkurencijos tarybai sudaryti sąlygas prioretizuoti savo atliekamus tyrimus, neatliekant nepagrįstai plačios ir konkrečiu atveju nereikalingos teisinių ir faktinių aplinkybių analizės, o Europos Sąjungos teisėje pabrėžiama, jog konkurencijos institucijos turėtų galėti nustatyti savo procedūrų prioritetus, kad galėtų veiksmingai naudotis savo ištekliais ir daugiausia dėmesio skirti antikonglomeracinio elgesio, kuriuo iškraipoma konkurencija vidaus rinkoje, prevencijai ir nutraukimui, dėl to galėdamos atmesti skundus remdamosi tuo, kad jie nėra prioritetas (2021 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2016-822/2021](#)). Teismas pabrėžė, kad institucija prioritetais laikyti gali tuos tyrimus, kai įsikišimu galima reikšmingai prisidėti prie veiksmingos konkurencijos apsaugos, taip pat užtikrinti kuo didesnę vartotojų gerovę.

Teismui taip pat teko pasisakyti ir dėl konkurencijos nusižengimą padariusio *ūkio subjekto vadovo teisės eiti tam tikras pareigas apribojimo* bei tokį apribojimą galinčių lydėti finansinių sankcijų – Teismas dar kartą patvirtino, kad Konkurencijos įstatyme nėra nustatytas imperatyvas skirti abi sankcijas (ir apribojimą eiti pareigas, ir baudą), todėl Teismas nėra saistomas Konkurencijos tarybos siūlymo nei dėl sankcijų skaičiaus, nei dėl jų dydžio (2021 m. kovo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-254-822/2021](#)). Vis dėlto, Konkurencijos taryba, prašydama paskirti tam tikras nuobaudas, pati privalo laikytis procesinių taisyklių, todėl termino kreiptis į teismą su prašymu taikyti Konkurencijos įstatymo numatytas sankcijas praleidimas (ir jo atnaujinimo neprašymas) lemia bylos dalies nutraukimą (2021 m. kovo 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-383-502/2021](#)).

Administracinėje byloje Nr. [eA-1150-520/2021](#) išplėstinės teisėjų kolegijos nagrinėti net keli praktikos formavimui svarbūs klausimai – visų pirma, galimybė taikyti *solidariąją atsakomybę* vienu

ekonominiu vienetu konkurencijos teisės prasme pripažintiems ūkio subjektams, kurie kartu atliko konkurencijos teisės taisyklių pažeidimą. Kadangi pažeidimo padarymo metu Konkurencijos įstatymas nenustatė solidarios atsakomybės, nuostatos, kad sankcijos skiriamos ūkio subjektams už nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimus, nesant įstatymo lygmeniu aiškiai įtvirtintai specifinei (kitokiai nei administracinė teisinė atsakomybė) teisei atsakomybei, nesant aiškiai nustatytoms baudų pagal specifinę teisinę atsakomybę taisyklėms, negalima aiškinti taip, jog ūkio subjektams galėtų būti skiriama ne individualizuota, o bendra (solidari) bauda. Taip pat Teismas, įvertinęs ES ir nacionalinės teisės normų skirtumus bei baudų už konkurencijos teisės normų pažeidimus apskaičiavimo sistemos genezę, išaiškino, kad *praėję ūkiniai metai* Konkurencijos įstatymo prasme yra visi ūkiniai metai iki Konkurencijos tarybos nutarimo priėmimo momento. Galiausiai, didelis pažeidimo pavojingumas savaime neturėtų lemti *maksimalios baudos* taikymo, kai aišku, jog sankcijos paskyrimui įtakos nedarė nei lengvinančios, nei sunkinančios aplinkybės (t. y. kai tokių aplinkybių nenustatyta) (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1150-520/2021](#)).

Reklamos skleidėjams aktualus išaiškinimas, kad tokie teiginiai kaip „be mėsos pakaitalų“ ir „Mėsos pakaitalams – ne!“ gali suklaidinti vartotojus, todėl laikytini produktų reklama, draudžiama pagal Reklamos įstatymą. Informacijos, kad maisto produktas turi tam tikrų ypatingų savybių nurodymas, kai iš tikrųjų tokios savybės yra būdingos visiems panašioms maisto produktams (ypač specialiai atkreipiant dėmesį į tam tikrų sudedamųjų dalių ir (arba) maistinių medžiagų buvimą), visais atvejais yra priskiriamas vartotojus klaidinančiai informacijai, galinčiai paveikti vartotojų ekonominę elgesį (2021 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2226-815/2021](#)).

MOKESČIAI

Apžvelgiamais metais Teismui ne kartą teko nagrinėti bylas dėl mokesčių ginčų ar kitų su

mokestiniais teisiniais santykiais susijusių ginčų, o ir neretame šiose bylose priimtame sprendime Teismas

pateikė naujas ar patikslinti bei plėtoti ankstesnes mokesčių įstatymų nuostatų aiškinimo ir taikymo taisykles.

Nagrinėjant šias bylas neišvengiamai tenka pasisakyti įvairiais *mokesčių administravimo procedūras* reguliuojančių nuostatų aiškinimo ir taikymo klausimais, kaip antai pradant klausimais dėl turto arešto akto panaikinimo (pvz., 2021 m. kovo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-1069-442/2020](#)), mokesčių administratoriaus ir (ar) mokestinį ginčą nagrinėjusių institucijų atsisakymo atleisti nuo laiku nesumokėto mokesčio delspinigių (pvz., 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-2692-968/2021](#)) ir baigiant atsisakymu grąžinti (įskaityti) mokesčio permoką (pvz., 2021 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2486-438/2021](#)). Pastaruoju klausimu atskirai paminėtini atvejai, susiję su mokesčių administratoriaus atsisakymu *grąžinti žyminį mokestį*, kurį įsiteisėjusiomis nutartimis nutarė grąžinti teismai. Štai 2021 m. sausio 20 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. [eA-59-556/2021](#) teisėjų kolegija akcentavo, kad pagal galiojantį reguliavimą šiam mokesčių grąžinti pakanka suinteresuoto asmens prašymo ir įsiteisėjusios teismo nutarties, o Mokesčių administravimo įstatymo 87 straipsnis, reglamentuojantis mokesčio permokos įskaitymą ir grąžinimą, nėra taikomas. Kitoje byloje Teismas nepagrįsta pripažino mokesčių administratoriaus poziciją, kad žyminis mokestis gali būti grąžinamas tik bylos šaliai, o ne šį mokestį už civilinės bylos šalį sumokėjusiam kitam asmeniui, kuriam ir buvo teismo nutartimi nutarta atitinkamas sumas sugrąžinti (2021 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2063-602/2021](#)).

Teismų praktikoje vis dar kyla klausimų dėl *mokestinio ginčo sąvokos* aiškinimo ir taikymo – 2021 m. kovo 24 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. [eA-2385-442/2020](#) priminta, kad ginčas nelaikytinas mokestiniu, kai mokesčių mokėtojas skundžia mokesčių administratoriaus sprendimą dėl patikrinimo akto tvirtinimo, kuriuo nėra naujai apskaičiuotos ir nurodytos sumokėti mokesčių ir su jais susijusios sumos. Klausimais, susijusiais su *mokestiniu patikrinimu*, paminėtinas 2021 m. birželio 16 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-2362-442/2018](#), kurioje teisėjų kolegija pripažino, kad mokesčių administratorius pagrįstai atsisakė tenkinti bankrutuojančio mokesčių mokėtojo

kreditoriaus prašymą atlikti pakartotinį šio mokesčių mokėtojo mokestinį patikrinimą.

Ko gero, vienas ryškiausių Teismo sprendimų mokesčių administravimo procedūrų klausimu – 2021 m. vasario 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA665-575/2021](#), kurioje išplėstinė teisėjų kolegija pirmą kartą išsamiai pasisakė dėl mokesčių administratoriaus diskrecijos priimant sprendimą dėl *išankstinio įsipareigojimo dėl mokesčių teisės aktų nuostatų taikymo* (Mokesčių administravimo įstatymo 37¹ str.). Svarbu paminėti ir tai, kad šioje nutartyje Teismas, be kita ko, pripažino, kad mokesčių administratoriaus sprendimo nepritarti mokesčių mokėtojo prašyme nurodytam minėtam taikymui pagrįstumas ir teisėtumas administraciniame teisme turi būti vertinamas iš esmės – siekiant įvertinti, ar mokesčių administratoriaus sprendimas nepritarti yra teisėtas ir pagrįstas, administracinis teismas privalo įvertinti jame nurodytus atsisakymo atlikti veiksmus motyvus (argumentus), įskaitant ir tuos, kuriais nepritariama konkrečiam mokesčių mokėtojo prašyme nurodytam mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui būsimajam sandoriui.

Tapo įprasta, kad didžiausią dalį mokestinių ginčų, susijusių su netiesioginiais mokesčiais sudaro bylos dėl *pridėtinės vertės mokesčio (PVM)* – nuo teisės į 0 proc. tarifo taikymą už tiekimą Sąjungos viduje paneigimo, kai dalyvaujama į sukčiavimą įtrauktame sandoryje (pvz., 2021 m. sausio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-4491-968/2020](#)), iki pareigos šį mokestį mokėti, kai apmokestinamasis asmuo nepraneša vykdomasis apmokestinamą ekonominę veiklą (pvz. 2021 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-526-602/2021](#), kurioje spręsta dėl pasistatytų statinių pardavimo apmokestinimo PVM). Pareigos mokėti PVM aspektais Teismas pasisakė ir dėl paskolų teikimo kontroliuojamoms bendrovėms operacijų pripažinimo *atsitiktine veikla* apmokestinimo PVM tikslais (2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-3441-438/2021](#)). Atsižvelgusi į tai, kad įsigijus prekes Sąjungoje, valstybė narė, į kurią buvo išsiųstos arba nugabentos prekės, naudojasi apmokestinimo teise neatsižvelgdama į apmokestinimo PVM tvarką, kuri sandoriui buvo taikoma valstybėje narėje, kurioje prasidėjo prekių išsiuntimas ar gabenimas, teisėjų kolegija 2021 m. vasario 3 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. [A-102-602/2021](#) iš esmės sprendė, kad mokesčių administratoriui neatsirado

pareiga vertinti, ar už kitoje valstybėje narėje įsigytą naują transporto priemonę PVM buvo sumokėtas toje valstybėje narėje, siekdamas šį išigijimą šiuo mokesčiu apmokestinti Lietuvoje.

Dažni ginčai buvo ir dėl *teisės į PVM atskaitą įgyvendinimo* sąlygų – štai 2021 m. balandžio 28 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. [eA-426-556/2021](#) pripažinta, kad pasigamintas ilgalaikis turtas negalėjo būti vertinamas, kaip naudojamas ekonominėje veikloje, kai šio turto pasigaminimo metu buvo žinoma, kad jis 10 metų laikotarpiui bus neatlygintai perduotas valdyti kitam ūkio subjektui. 2021 m. kovo 24 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. [eA-2169-968/2021](#) teisėjų kolegija akcentavo, kad mokesčių mokėtojas teisę į pirkimo PVM atskaitą įgyja tik tuo atveju, jei turi atitinkamą PVM sąskaitą faktūrą, todėl pripažino, jog pareiškėjo *teisė į jo paties pasiskaičiuoto PVM atskaitą* buvo paneigta pagrįstai, nes turtą jis įsigyja iš PVM mokėtoju neįsiregistravusio asmens, kuris jam neišrašė jokios PVM sąskaitos faktūros.

Bylose dėl *akcizų* toliau nagrinėti ginčai dėl neteisėtai į šalies teritoriją įvežtų akcizais apmokestinamų prekių (paprastai cigarečių) apmokestinimo (pvz., 2021 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1222-662/2021](#), 2021 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1823-575/2021](#)), o 2021 m. liepos 14 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. [A-2050-662/2021](#) buvo atmesti mokesčio mokėtojo argumentai, kad muitinė nėra kompetentinga kontroliuoti akcizo už importuotas akcizais apmokestinamas prekes sumokėjimo.

Kalbant apie ginčus dėl *muitinės veiklos*, be abejo dažniausiai jie buvo susiję su muitinės procedūrų neužbaigimu ar netinkamu užbaigimu (pvz., 2021 m. birželio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-2162-442/2021](#)), kuriuos nagrinėjant, be kita ko, akcentuota sandėlio atsakomybė atveju, kai jis neužtikrina, kad prekės, kurioms įforminta muitinio sandėliavimo procedūra, nebūtų neteisėtai paimtos iš muitinės priežiūros (2021 m. gruodžio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-3117-442/2021](#), 2021 m. birželio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1964-968/2021](#)). Pasitaikė ir ginčų dėl *prekių klasifikavimo*, kaip antai Rusijos kilmės trąšų tikslu taikyti galutinį antidempingo muitą (2021 m. lapkričio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2885-968/2021](#)), taip pat dėl *muitinės*

vertės mokesčių administratoriui atsisakius šią vertę apskaičiuoti taikant sandorio vertės metodą (pvz., 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2722-442/2021](#)). 2021 m. rugsėjo 29 d. sprendime administracinėje byloje Nr. [eA-672-442/2021](#) iš esmės akcentuota, kad vien ta aplinkybė, kad prekių gabenimo iki Sąjungos muitų teritorijos išlaidos, kurias patyrė gamintojas iki perduodamas prekes importuotojui, viršijo faktiškai pastarojo sumokėtą kainą, savaime nereiškia, jog ši kaina neatspindi realios prekių ekonominės vertės.

Paminėtina ir tai, kad sprendamas dėl Bendrijos muitinės kodekse² numatyto senaties termino pranešimui apie skolą muitinei pateikti taikymo, 2021 m. lapkričio 3 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. [eA-2052-261/2021](#) Teismas pažymėjo, kad šį terminą stabdo skundo padavimas ne tik Mokestinių ginčų komisijai ir teismui, bet ir centriniam mokesčių administratoriui, kartu atkreipdamas dėmesį į akivaizdžią klaidą lietuviškoje šį terminą reglamentuojančios nuostatos kalbinėje versijoje (klaidingą vertimą).

Tiesioginių mokesčių srityje toliau dominavo bylos dėl *gyventojų pajamų mokesčio (GPM)*, kuriose dažniausiai nagrinėti ginčai dėl iš nežinomų šaltinių gautų pajamų, apskaičiuotų nustačius, kad gyventojas išlaidos viršijo jo pajamas, apmokestinimo, kuriose paprastai ginčo esmę sudarė įrodymų vertinimas (pvz., 2021 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2497-602/2021](#), 2021 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-3099-968/2021](#)). 2021 m. liepos 12 d. sprendime administracinėje byloje Nr. [eA-1899-602/2021](#) teisėjų kolegija akcentavo mokesčių administratoriaus pareigą pritaikius *turinio viršenybės prieš formą principą* apmokestinimo GPM momentą taip pat nustatyti pagal tikrąjį santykių turinį, o ne formalią jų išraišką, kurią pats šis viešojo administravimo subjektas paneigė.

Sąnaudų pripažinimo leidžiamais atskaitymais klausimas buvo vienas iš pagrindinių bylose dėl *pelno mokesčio* (pvz., 2021 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-575-602/2021](#), 2021 m. gegužės 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1390-438/2021](#)). Tarp šių bylų paminėtina ir tai, kad, sprendama klausimą dėl įmonių grupės pripažinimo *apsimestiniu dariniu* Pelno

² 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą.

mokesčio įstatymo taikymo tikslais, teisėjų kolegija 2021 m. gruodžio 8 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. [eA-2232-789/2021](#) akcentavo, kad tokiu atveju vertinamos tos reikšmingos aplinkybės, įskaitant ir objektyviais duomenimis pagrįstus grupėje tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvaujančių asmenų ketinimus, kurios leidžia nustatyti (patvirtinti ar paneigti) darinio nustatymo priežastis būtent įstatyme numatytos naudos gavimo momentu (vėliau susiklosčiusios (atsiradusios) svarbios komercinės priežastys, pagrindžiančios darinio nustatymo ekonominę logiką, nėra aktualios).

Priimti ir keli sprendimai bylose dėl *mokesčio už aplinkos teršimą*. Verta paminėti 2021 m. lapkričio 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. [eA-2019-602/2021](#), kurioje, be kita ko, pripažinta savivaldybei priklausančios vandentvarkos įmonės pareiga mokėti mokestį už paviršinių vandens telkinių teršimą pavojingomis medžiagomis. Konstatavus, jog ši teršalą išleisti įmonė leidimo neturėjo ir jį nusišėpė, pagrįstu pripažintas sprendimas šį mokestį apskaičiuoti taikant keliolika kartų didesnę padidintą tarifą. Bylose dėl *nekilnojamojo turto mokesčio* dominavo klausimai dėl savivaldybių institucijų

sprendimų, kuriais nekilnojamojo turto objektai įtraukti į apleistų ir neprižiūrimų šių objektų sąrašą (pvz., 2021 m. birželio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-1257-1062/2021](#), 2021 m. spalio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-2754-624/2021](#), 2021 m. balandžio 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1889-442/2021](#)).

Gausu buvo ir bylų dėl prašymo priteisti *vietines rinkliavas* už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir jų tvarkymą, kuriose, atsižvelgiant į sutrumpėjusį mokesčio apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties terminą, kuris pagal analogiją administracinių teismų praktikoje taikomas ir šiose bylose, pasisakyta dėl šio termino skaičiavimo, kai prašymas priteisti rinkliavą teismui pateiktas po 2020 m. sausio 1 d. (pvz., 2021 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [TA-599-415/2021](#)). Spręsti ir aktualūs klausimai dėl vietinės rinkliavos už leidimą įrengti išorinę reklamą permokos gražinimo (pvz., 2021 m. gruodžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2833-968/2021](#)).

FINANSŲ RINKŲ PRIEŽIŪRA

Apžvelgiamai metais Teismas nagrinėjo ir keletą svarbių bylų dėl finansų rinkose veikiančių subjektų priežiūros institucijos – Lietuvos banko – priimtų sprendimų, pradedant nuo šios institucijos atsisakymo atlikti šiose rinkose veikiančių ūkio subjektų patikrinimą (2021 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-20-624/2021](#)), sprendimo dėl akcinės bendrovės nebelaikymo emitentu (2021 m. gegužės 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1277-756/2021](#)) ir baigiant ginčais dėl šiems subjektams pritaikytų *poveikio priemonių (sankcijų)*, kaip antai už *draudimo piktnaudžiauti rinka* pažeidimus (2021 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA2113-624/2021](#)). Pastaruoju klausimu paminėtina ir 2021 m. lapkričio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2503-629/2021](#), kurioje, pripažinusi, kad pareiškėjas (fizinis asmuo) pažeidė draudimą prekiauti vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija (pareiškėjas, disponuodamas viešai neatskleistos informacijos požymius

atitinkančiais duomenimis, pats įsigijo ir paskatino kitus tris fizinius asmenis įsigyti akcijų), išplėstinė teisėjų kolegija vertino, kad 150 000 Eur dydžio bauda už šį pažeidimą yra proporcinga bei teisinga.

Nagrinėjant šios kategorijos bylas kilo ir klausimai dėl pačios priežiūros institucijos kompetencijos – štai, priimdama 2021 m. balandžio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. [eA663-822/2021](#) išplėstinė teisėjų kolegija pripažino, kad Lietuvos bankas, tikslu įsitikinti, ar emitentas, kurio išleisti vertybiniai popieriai yra įtraukti į prekybą reguliuojamoje rinkoje Lietuvoje, metiniame pranešime nurodė teisingą informaciją apie tai, kaip jis laikosi šios reguliuojamos rinkos operatoriaus patvirtinto *bendrovių valdymo kodekso*, turi teisę patikrinti, ar šio kodekso nuostatų iš tiesų yra laikomasi. Be to, tiek šioje nutartyje, tiek 2021 m. liepos 7 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. [eA-1110-556/2021](#) (kurioje, be kita ko, spręsta dėl to, ar asmuo laikytinas tik vykdžiusiu investicinio fondo

investicinių vienetų platinimo funkciją, ar visgi jis buvo šio fondo dalyvis *kolektyvinio investavimo subjektų* veiklą reglamentuojančių teisės aktų taikymo tikslais) akcentuota *priežiūros institucijos pareiga tinkamai motyvuoti sprendimą*, aiškiai nurodant tiek patį pažeidimą, tiek aplinkybes, su kuriomis jis siejamas.

Priežiūros institucijos kompetencijos aspektu paminėtina ir 2021 m. sausio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. *A-159-822/2021*, kurioje aiškiai akcentuota, kad finansų rinkos priežiūra ir konkrečių *vartotojų bei finansų rinkos dalyvių ginčų nagrinėjimas* yra skirtingos Lietuvos banko atliekamos funkcijos – šios institucijos sprendimas

dėl pastarųjų ginčų esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas, o vartotojas nepraranda teisės dėl to paties ginčo išsprendimo kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą (taip pat žr. 2021 m. kovo 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. *AS-151-502/2021*).

Atskirai norime pasidžiaugti *sėkme pasibaigusia teismine mediacija* sprendžiant ginčą tarp finansų rinkos dalyvio ir priežiūros institucijos (Lietuvos banko), bei tikimės, kad šis pavyzdys paskatins ginčo šalis, ypač viešojo administravimo subjektus, siekti ginčą išspręsti taikiai (2021 m. gruodžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. *eA-73-822/2021*).

TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖ

Skirtingai nei ankstesniais metais, kai dominavo alkoholio kontrolės klausimai, 2021 metais Teisme aktualių ir visiškai naujo pobūdžio klausimų kilo tabako kontrolės srityje, ypatingai susijusių su informacijos pateikimu apie tabako gaminius interneto svetainėse.

Administracinėje byloje Nr. *A-1744-629/2021* teismas pasisakė dėl prekybos elektroninėmis cigaretėmis nuotoliniu būdu ir šių gaminių reklamos draudimų, t. y. kad Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo nuostatos be jokių išlygų *draudžia Lietuvos Respublikoje vidaus ir tarpvalstybinę nuotolinę prekybą elektroninėmis cigaretėmis ir jų pildyklėmis*. Be to, Lietuvos Respublikoje elektroninių cigarečių, elektroninių cigarečių pildyklių ir rūkomųjų žolinių gaminių reklama, taip pat paslėpta elektroninių cigarečių, elektroninių cigarečių pildyklių ir rūkomųjų žolinių gaminių reklama draudžiama. Byloje nustačius, kad pareiškėjas vykdė neteisėtą prekybą elektroninėmis cigaretėmis ir jų pildyklėmis, tikslingai pateikė informaciją apie elektroninės cigaretės rinkinį internetinėje svetainėje, siekdamas skleisti informaciją apie savo parduodamą gaminį (kad jį išsigytų ir vartotų), padaryta išvada, kad tokios informacijos sklaidimu bei galimybės nuotoliniu būdu išsigyti prekę sudarymu yra didinamas ir, be kita ko, ypatingai saugomos visuomenės grupės – nepilnamečių asmenų, su tabako gaminiiais susijusių gaminių vartojimas ir prieinamumas, o

tai prieštarauja Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo paskirčiai (2021 m. kovo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. *A-1744-629/2021*).

Šioje srityje išskirtina ir administracinė byla Nr. eA-664-261/2021 dėl tabako gaminių reklamos ir paslėptos tabako gaminių reklamos elektroninio prietaiso IQOS – tabako kaitinimo sistemos dalies, naudojamo su specialiai pagamintu kaitinamojo tabako gaminiu „HEETS“, atveju. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjas, interneto puslapyje pateikdamas informaciją apie tabako gaminių pardavimo vietas, taip pat paskleidė informaciją ir apie tabako gaminius (t. y. su elektroniniu prietaisu IQOS naudojamus kaitinamojo tabako gaminius). Informacija buvo pateikta tokiu būdu, kuris gali suklaidinti reklamos vartotojus dėl šios informacijos pateikimo tikrojo tikslo (t. y. paslėptai buvo reklamuojami ir kaitinamojo tabako gaminiai). Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, paslėptos tabako gaminių ir (ar) su tabako gaminiiais susijusių gaminių reklamos apibrėžime nurodyta sąlyga, jog informacija „pateikiama taip, kad gali suklaidinti reklamos vartotojus dėl šios informacijos pateikimo tikrojo tikslo“ apima ir tuos atvejus, kai informacija apie tabako gaminius gali suklaidinti reklamos vartotojus dėl šios informacijos pateikimo tikrojo tikslo, nes yra pateikiama kito produkto (ne tabako gaminio) reklamoje, taip sudarant išpūdį, kad yra reklamuojamas tik kitas produktas, nors iš tikrųjų

yra reklamuojamas ir tabako gaminys (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-664-261/2021).

Alkoholio kontrolės srityje tradiciškai buvo sprendžiami klausimai, susiję su ekonominės sankcijos paskyrimu ūkio subjektui už alkoholinių gėrimų pardavimą asmenims, jaunesniems kaip 20 metų (2021 m. liepos 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1442-261/2021), su licencijos verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais restorane galiojimo panaikinimu (2021 m. spalio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2164-525/2021), alkoholio reklamos draudimu (2021 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2402-629/2021). Štai administracinėje byloje Nr. eA-1829-415/2021 Teismas nurodė, kad nealkoholinio gėrimo reklama, jei ji dėl požymių, kurie atitinka alkoholio reklamą, daro įtaką pareiškėjo gaminamos ir platinamos trauktinės žinomumui, skatina jos išsigijimą ir vartojimą, pažeidžia Alkoholio kontrolės įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje nustatytą absoliutaus alkoholio reklamos draudimo imperatyvą (2021 m. birželio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1829-415/2021).

Šioje srityje Teismas vertino naujo pobūdžio klausimus, pavyzdžiui, dėl alkoholinių gėrimų pardavimo vietose, kuriose įmonė neturi licencijos laikyti ir parduoti alkoholinius gėrimus (per prekybos automatus). Teisėjų kolegija išaiškino, kad vadovaujantis Alkoholio kontrolės įstatymo 18 straipsnio 3 dalies 4 punktu, *Lietuvos Respublikoje draudžiama prekiauti iš prekybos automatų* (2021 m. birželio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2375-968/2021, taip pat žr. 2021 m. lapkričio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-2134-261/2021).

Kitu atveju Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo atlikti veiksmai – *pastatytas stendas su alkoholinio gėrimo prekės ženklu, prie kurio festivalio lankytojai galėjo nusifotografuoti ir pasiimti nuotrauką, laikytini akcija* Alkoholio kontrolės įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 4 punkto prasme, kuria buvo siekiama daryti poveikį vartotojų pasirinkimui išsigyti ir (ar) vartoti alkoholinius gėrimus, ir tokie veiksmai yra draudžiami pagal Alkoholio kontrolės įstatymo 28 straipsnio 1 dalies 4 dalį (2021 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-216-968/2021).

ASMENS DUOMENŲ TEISINĖ APSAUGA

Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme gausėja nagrinėjamų bylų, susijusių su asmens duomenų teisine apsauga. 2021 m. Teismas išnagrino trečdaliu daugiau šios kategorijos bylų nei 2020 m. Šios srities bylose dominuoja Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (toliau – ir BDAR) taikymo klausimai.

Administracinėje byloje Nr. eA-745-261/2021 išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad BDAR 5 straipsnio 2 dalyje numatytas atskaitomybės principas susideda iš dviejų dalių: duomenų valdytojo atsakomybės užtikrinti savo veiklos atitiktį BDAR reikalavimams ir duomenų valdytojo gebėjimo įrodyti tą atitiktį priežiūros institucijai. Taip pat pažymėta, kad priežiūros institucija turi pareigą atlikti išsamų tyrimą ir priimti motyvuotą administracinį aktą. Byloje nustatyta, kad pareiškėjui *teikiant mokėjimo inicijavimo paslaugą* buvo daromos ir saugomos mokėtojų elektroninės bankininkystės paskyrų momentinių ekrano vaizdų kopijos. Lietuvos

vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad pareiškėjas mokėtojo banko aplinkoje matomus asmens duomenis tvarkė (priėjo, rinko, saugojo) neskaidriai, didesne apimtimi ir ilgiau nei tai buvo būtina duomenų tvarkymo tikslui pasiekti, o didesne apimtimi nei tai yra būtina duomenų tvarkymo tikslui pasiekti tvarkomi asmens duomenys tvarkomi neteisėtai. Taigi Teismas sprendė, jog tiek Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (toliau – ir Inspekcija), tiek pirmosios instancijos teismas pagrįstai įvertino, kad pareiškėjas pažeidė BDAR 5 straipsnio 1 dalies a, c ir e punktus. Byloje taip pat sprendta, jog pareiškėjas neužtikrino, kad asmens duomenys būtų tvarkomi tokiu būdu, kad taikant atitinkamas technines ar organizacines priemones būtų užtikrintas pavojų atitinkančio lygio saugumas, įskaitant apsaugą nuo neteisėto tvarkymo, atskleidimo, ir tuo pažeidė BDAR 5 straipsnio 1 dalies f punktą ir 32 straipsnio 1 dalies b punktą, o nepranešdamas Inspekcijai apie įvykusį asmens duomenų saugumo pažeidimą, pažeidė BDAR 33 straipsnį (išplėstinės

teisėjų kolegijos 2021 m. liepos 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-745-261/2021).

Administracinėje byloje Nr. eA-2951-968/2021 Teismas nagrinėjo klausimą *dėl antstolio teisės tvarkyti asmens duomenis*, kai antstoliui yra pareiškiamas civilinis ieškinys dėl jo, kaip antstolio, veiksmais galimai padarytos neturtinės žalos atlyginimo. Nagrinėtos bylos kontekste sistemškai aiškinant aktualias Antstolių įstatymo nuostatas, konstatuota, kad antstoliui (valstybės įgaliotam asmeniui) Antstolių įstatymo 22 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė įstatymų nustatytų vykdomųjų dokumentų vykdymo metu neatlygintinai gauti informaciją, reikalingą šiai antstolio funkcijai atlikti, iš Sodros duomenų bazės (įskaitant ir asmens duomenis). Pabrėžta, kad tokia antstolio teisė išlieka ir tuo atveju, kai tam pačiam antstoliui, kurio įgaliojimai nėra pasibaigę, yra pareiškiamas civilinis ieškinys dėl neturtinės žalos, tiesiogiai kildinamos iš galbūt netinkamo vykdomųjų dokumentų vykdymo, atlyginimo, net ir tais atvejais, kai tokių funkcijų vykdymas yra pasibaigęs. Teisėjų kolegijos vertinimu, informacijos iš Sodros duomenų bazės (įskaitant

ir asmens duomenis) gavimas tokiais atvejais yra tiesiogiai susijęs su būtinybe įrodyti, kad konkrečią funkciją antstolis įvykdė nepažeisdamas įstatymų ir tinkamai įvertinęs visas faktines aplinkybes, todėl tokios informacijos gavimas ginantis nuo vėlesnių su tuo susijusių kaltinimų, negali būti vertinamas kaip „nesusijęs su antstolio funkcijų atlikimu“, tokiems atvejams Antstolių įstatymo 22 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas draudimas reikalauti šio straipsnio 1 dalyje nurodytų duomenų, dokumentų ar kitos informacijos, nėra taikomas. Atitinkamai asmens duomenų tvarkymas paminėtu tikslu, jeigu tai daroma laikantis BDAR 5 straipsnyje įtvirtintų su asmens duomenų tvarkymu susijusių principų, tiesiogiai susijęs su antstoliui (valstybės įgaliotam asmeniui) įstatymu pavestų funkcijų vykdymu ir atitinka BDAR 6 straipsnio 1 dalies e punkte įtvirtintą asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygą (tvarkyti duomenis būtina siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labai arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas) (2021 m. spalio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2951-968/2021).

VISUOMENĖS INFORMAVIMAS

Visuomenės informavimo srityje išnagrinėtų bylų kiekis pastaruosius keletą metų išlieka stabilus, tačiau kyla vis naujų teisės aiškinimo klausimų. 2021 m. Teismas pateikė reikšmingų išaiškinimų ir šioje srityje. Paminėtini du svarbūs sprendimai – pirmasis susijęs su kriterijų nustatymu, siekiant surasti pusiausvyrą tarp asmens privataus gyvenimo apsaugos ir visuomenės teisės žinoti; antrasis sprendimas skirtas aptarti nuobaudų, skiriamų už Visuomenės informavimo įstatymo pažeidimus, taikymo procedūrą.

Teismas administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021 nagrinėjo klausimą dėl galimo teisės į privataus gyvenimo apsaugą pažeidimo paviešinus duomenis apie asmenį publikuotuose *turtingiausių asmenų sąrašuose*. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad turtingiausi šalies asmenys užima tokią padėtį visuomenėje, dėl kurios jų veikla, susijusi su jų turto valdymu, turi reikšmės viešiesiems reikalams (daugelio darbo vietų kūrimui, verslo aplinkai, mokesčių į valstybės biudžetą surinkimui), todėl jie

yra viešieji asmenys tiek Konvencijos, tiek Visuomenės informavimo įstatymo (toliau – ir VII) 2 straipsnio 77 dalies prasme. Tačiau tuo atveju, kai jie neužima jokių oficialių pareigų viešajame sektoriuje, jų teisė išlaikyti savo privatų gyvenimą slaptu yra iš principo platesnė nei viešųjų asmenų, kurie tokias pareigas užima. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, turtingiausių šalies žmonių sąrašo, jų valdomo turto vertės bei sričių, kuriose veikia jų verslas, paskelbimas iš tiesų gali prisidėti prie viešojo intereso diskusijos *inter alia* (be kita ko) apie visuomenei reikšmingus verslo procesus, čia gaunamas pajamas, o tuo pačiu – apie valstybės mokesčių bei socialinės politikos tinkamumą (mokestinės naštos paskirstymą ir pan.). Todėl turtingiausių žmonių sąrašas, jų valdomo turto vertė bei sritys, kuriose veikia jų verslas, yra klausimai, kurie daro poveikį visuomenei tokia apimtimi, kad jie gali pagrįstai traukti visuomenės dėmesį, ją dominti ir jai rūpėti.

Byloje ginčytame sprendime konstatuota, kad VII 3 straipsnio 3 dalį pažeidę paskelbta netikslai

informacija apie trečiojo suinteresuoto asmens turto vertę. Išplėstinė teisėjų kolegija sprendė, kad ginčo publikacijose buvo paskelbta apytikslė trečiojo suinteresuoto asmens turto vertė, kuri yra duomenų apie trečiojo suinteresuoto asmens turtą vertinimo rezultatas, t. y. nuomonė, o ne faktas arba tikri (teisingi) duomenys (žinia). Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad tokiu atveju, kai reiškama nuomonė yra faktų vertinimas, šiai nuomonei (t. y. faktų vertinimui) nėra taikomi tiesos ir tikslumo kriterijai (VIĮ 3 str. 3 d.), tačiau yra taikoma VIĮ 2 straipsnio 36 dalies, kurioje nustatyta, kad ji turi būti reiškama sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepianč ir neiškreipianč faktų ir duomenų, nuostatos. Faktus ir duomenis, kuriais remiantis publikacijoje buvo pateikta nuomonė (faktų vertinimas), turėtų nurodyti viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas), tačiau tai neatleidžia Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos nuo pareigos aktyviai siekti išsiaiškinti visas teisiškai reikšmingas aplinkybes bei jomis pagrįsti priimamą sprendimą (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021).

Administracinėje byloje Nr. eA-668-624/2021 išplėstinė teisėjų kolegija sprendė klausimą dėl VIĮ įtvirtintų Lietuvos radijo ir televizijos komisijos (toliau – Komisija) nariams taikomų reikalavimų. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad VIĮ 47 straipsnio 9 dalyje įtvirtintas imperatyvus draudimas Komisijos nariams *inter alia* būti susijusiems su radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojais, retransliuotojais. Ši įstatymo nuostata įtvirtina formalią Komisijos nario nešališkumo pažeidimo

konstrukciją, nesuteikdama galimybės atlikti individualaus Komisijos nario nešališkumo tokiu atveju vertinimo. Byloje konstatuota, kad priimant ginčijamus sprendimus dalis Komisijos narių neatitiko imperatyvių Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtintų reikalavimų. Atsižvelgdama į nurodytą dalies Komisijos narių veiklos neatitikimą teisės aktų reikalavimams, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad priimant byloje ginčijamus sprendimus nebuvo VIĮ 47 straipsnio 13 dalyje numatyto 2/3 Komisijos narių kvorumo, kurio reikia, norint posėdį laikyti teisėtu. Nors nagrinėjamu atveju Komisijos sprendimu taikyta priemonė, priimta vadovaujantis VIĮ 34¹ straipsnio 3 dalimi ir Direktyvos 2010/13/ES 3 straipsnio 2 dalimi – *televizijos programos „RTR Planeta“ laisvo priėmimo laikinas sustabdymas* 12 mėn., VIĮ nėra *expressis verbis* apibrėžta kaip nuobauda ar sankcija, atsižvelgdama tiek į tokios priemonės pobūdį, tiek į jos taikymo pasekmes, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad tokia priemonė laikytina nuobauda VIĮ 47 straipsnio 13 dalies prasme. Todėl priimant sprendimą nebuvo įgyvendintas įstatymo (VIĮ 47 str. 13 d.) reikalavimas tokius sprendimus priimti 2/3 visų Komisijos narių balsų dauguma. Kadangi priimant ginčijamus sprendimus, buvo pažeistos pagrindinės procedūros, ypač taisyklės, turėjusios užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą ir sprendimo pagrįstumą, konstatuota, kad jie nėra teisėti, todėl naikintini (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. gegužės 12 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-668-624/2021).

VALSTYBĖS TARNYBA

Apžvelgiamais metais Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos priėmė reikšmingus sprendimus valstybės tarnybos srityje, iš jų reikia išskirti sprendimus dėl įstaigos vadovo bei vidaus tarnybos pareigūno atleidimo gavus Konstitucinio Teismo išaiškinimus, kompensacijų už darbą kenksmingomis sąlygomis, ministerijos kanclerio atsakomybės, ministerijai gavus Valstybės kontrolės atlikto audito ataskaitą bei valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės.

Administracinėje byloje Nr. eA-757-556/2021 buvo nagrinėjamas Valstybinės maisto ir veterinarijos

tarnybos direktoriaus atleidimo teisėtumo klausimas. Byloje pažymėta, kad administraciniam teismams nėra suteikti įgaliojimai pripažinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės aktus neteisėtais – vadovaujantis Konstitucijos 102 straipsniu tokius įgaliojimus turi Konstitucinis Teismas. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad Konstituciniam Teismui įvertinus Vyriausybės nutarimo teisėtumą ir pripažinus, kad jis yra teisėtas, teismas neturi pagrindo daryti kitokią išvadą. Su skundžiamo nutarimo teisėtumu susijusių aplinkybių tyrimas ir vertinimas administraciniuose teismuose atliekamas

ties, kiek tai būtina, kad būtų užtikrinta asmens teisė į efektyvią teisminę gynybą ir suformuluotas motyvuotas prašymas Konstituciniam Teismui, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2018 m. kovo 2 d. nutarime suformuluotą išaiškinimą, kad *ištirti, ar pagrįstai Vyriausybė Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus veiklos ataskaitą įvertino neigiamai, pirmiausia yra administracinę bylą nagrinėjančio teismo kompetencijos dalykas*. Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui įgyvendinus šiuos savo įgaliojimus buvo ištirtos teisiškai reikšmingos pareiškėjo skunde nurodytos aplinkybės ir įstaigos vadovo atleidimas pripažintas teisėtu (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-757-556/2021](#)).

Po Konstitucinio Teismo nutarimo, kuriuo nuspręsta, jog su Konstitucija nesuderinama Vidaus tarnybos statuto nuostata, neribotą laiką draudžianti nesunkų nusikaltimą padariusiam asmeniui (net jei teistumas išnykęs (panaikintas) tapti (būti) vidaus tarnybos pareigūnu, Teismas turėjo atsakyti į klausimą, ar nuo tam tikro baudžiamojo nusižengimo praėjęs terminas buvo pakankamas / proporcingas, kad *draudimas stoti į valstybės tarnybą* galėtų būti nebetaikomas. Įstatymų leidėjas įtvirtino atitinkamą terminą (5 metus), nuo kurio asmuo yra tinkamas vidaus tarnybai, nepaisant praeityje padarytos teisei priešingos (ne tyčinės) veikos. Toks 5 metų terminas, kai yra draudžiama stoti į vidaus tarnybą padarius ne tyčinį nusikaltimą, buvo vienu iš teisinių pagrindų, dėl kurių Teismas galėjo nuspręsti, jog padarius tyčinį nusikaltimą draudimo terminas stoti į vidaus tarnybą turėtų būti bent jau netrumpesnis (nors ir jokių būdu ne toks, kuris trukėtų visą gyvenimą) (2021 m. lapkričio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-3921-556/2021](#)).

LVAT išnagrinėjo ir administracinę bylą dėl *kompensacijų už darbą kenksmingomis sąlygomis* Ukmergės rajono apylinkės teisme. Teisėjų kolegija sprendė, kad byloje nustatytos faktinės aplinkybės, jas vertinant priemonių už darbą kenksmingomis darbo sąlygomis teisinio reguliavimo kontekste, patvirtino, jog Ukmergės rajono apylinkės teismo pastato užterštumas gyvsidabrio garais ginčo laikotarpiu nebuvo neatsiejamai ir tiesiogiai susijęs su šio teismo valstybės tarnautojams pavestų darbo funkcijų atlikimu. Bylos duomenys, *inter alia* Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio

6 d. nutartyje³ nustatytos faktinės aplinkybės, patvirtino ir tai, kad ginčo laikotarpiu tiek valdžios institucijos, tiek Ukmergės rajono apylinkės teismo vadovybė žinojo arba turėjo žinoti apie pavojus, susijusius su darbu gyvsidabrio garais užterštose patalpose (gyvsidabrio pavojus yra pakankamai ištirtas, mokslškai pagrįstas ir visuomenei žinomas). Vadinasi, buvo visos galimybės techninėmis ar kitomis priemonėmis sumažinti dėl patalpose buvusio gyvsidabrio susidariusias kenksmingas darbo sąlygas iki darbuotojų saugos ir sveikatos norminiuose teisės aktuose nustatytų leistinų ribinių verčių (dydžių). Atsižvelgus į tai, teisėjų kolegijai nekilo jokių abejonių, kad tokiais aplinkybėmis, kurios susiklostė nagrinėtu atveju, dėl Ukmergės rajono apylinkės teismo patalpų užterštumo gyvsidabrio garais ginčo laikotarpiu tame teismo pastate dirbusiems valstybės tarnautojams (atitinkamai ir pareiškėjams teisėjams) negalėjo būti nustatomos ir mokamos Valstybės tarnybos įstatymo 26 straipsnyje įtvirtintos priemokos „už darbą kenksmingomis, labai kenksmingomis ir pavojingomis darbo sąlygomis“ (2021 m. kovo 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2293-968/2021](#)).

Administracinėje byloje Nr. [eA-3061-629/2021](#) Teismas pateikė išaiškinimus dėl ministerijos kanclerio atsakomybės, ministerijai gavus Valstybės kontrolės atlikto audito ataskaitą. Byloje pareiškėjas, ministerijos kancleris, ginčijo jam paskirtą tarnybinę nuobaudą – griežtą papeikimą. Nustatęs, kad pareiškėjo teisė į gynybą nebuvo tinkamai užtikrinta tarnybinio nusižengimo tyrimo metu, Teismas akcentavo, kad ne valstybės tarnautojas turi atsikirsdamas į abstrakčius kaltinimus įrodinėti, kad veikė tinkamai, bet atsakovas, konstatuodamas tarnybinį nusižengimą, pasireiškusių netinkamų funkcijų vykdymu, privalo nurodyti konkrečius faktus bei aplinkybes, jų teisinį pagrindimą. Byloje nebuvo pakankamų įrodymų, kuriais vadovaujantis būtų galima spręsti, jog pareiškėjas, kontroliuodamas ir koordinuodamas Turto valdymo ir ūkio skyriaus veiklą, veikė ne taip, kaip reikalauja teisės aktai, nustatantys jo pareigas bei funkcijas. Apibendrinama išdėstytus argumentus, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad atsakovas neįrodė tarnybinėje išvadoje nurodytų teiginių, jog pareiškėjas nekontroliavo ir nekoordinavo ar netinkamai kontroliavo ir koordinavo Turto valdymo

³ Kasacinėje byloje buvo sprendžiama dėl valstybės pareigos atlyginti neturtinę žalą asmenims, dirbusiems gyvsidabriu užterštame Ukmergės teisme.

ir ūkio skyriaus veiklą. Tai reiškia, kad atsakovas nepagrindė pareiškėjo tarnybinės atsakomybės taikymo esminės sąlygos, nes neįrodė paties tarnybinio nusižengimo padarymo fakto (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-3061-629/2021](#)).

Teismas pateikė išaiškinimus ir valstybės tarnautojų materialinės atsakomybės klausimu. Administracinėje byloje Nr. [eA-1680-525/2021](#) išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų, dėl kurių darbuotojų (valstybės tarnautojų) neteisėtų veiksmų buvo priteistas žalos atlyginimas ją patyrusiems subjektams, *regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisės*

i žalą padariusį valstybės tarnautoją igyvendinimas yra pastarųjų materialinės atsakomybės instituto dalis. Šios atsakomybės taikymo galimybė yra saistoma būtinumo neabejotinai nustatyti materialinės atsakomybės sąlygas, t. y. turi būti įrodinėjami visi valstybės tarnautojo materialinės atsakomybės elementai. Išplėstinė teisėjų kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad egzistuoja visos dviejų iš trijų atsakovų materialinės atsakomybės sąlygos, todėl regreso tvarka žala iš jų Lietuvos valstybei priteista pagrįstai (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-1680-525/2021](#)).

BYLOS DĖL VYRIAUSIOSIOS TARNYBINĖS ETIKOS KOMISIJOS SPRENDIMŲ

2021 metais Teismas išnagrinėjo tris kartus daugiau administracinių bylų (33 administracinės bylos), kuriose buvo ginčijami Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – VTEK) sprendimai, nei 2020 metais (palyginimui, 11 administracinių bylų).

Teismas pateikė išaiškinimą *dėl publikacijų, skirtų asmenybių (o ne institucijų) pristatymui*, vertinimo Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo kontekste. Administracinėje byloje Nr. [eA-747-415/2021](#) buvo konstatuota, kad leidinys, kuriame paskelbta publikacija, adresuojamas asmenybių, o ne institucijų pristatymui, publikacijos turinio vertinimas suponuoja, kad dominuoja asmeninio pobūdžio informacija apie pareiškėją, o ne VŠĮ Alytaus kolegiją, kurioje pareiškėja užėmė direktorės pareigas, kaip Lietuvos Respublikos valstybinę aukštąją mokyklą, kurios pasiekimai tiesiogiai siejami su ypatingu pareiškėjos vaidmeniu. Tai matyti iš nuolat akcentuojamo jos asmeninio indėlio. Publikacija, paskelbta pareiškėjos iniciatyva ir finansuota VŠĮ Alytaus kolegijos lėšomis, niekaip nederą su kolegijos tikslais, uždaviniais, direktoriaus funkcijų valdant, naudojant ir disponuojant VŠĮ Alytaus kolegijos turtu tinkamu vykdymu, pažeidžia Alytaus kolegijos statuto įtvirtintus turto valdymui, naudojimui ir disponavimui juo keliamus imperatyvius reikalavimus, ypač visuomeninės naudos imperatyvus. Teisėjų kolegija vertinimo, kad tokiais veiksmais

pareiškėja pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 3 ir 6 punktų nuostatas (2021 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-747-415/2021](#)).

Teismas pateikė reikšmingus išaiškinimus dėl asociacijos vardu veikusio asmens pripažinimo vykdžius neteisėtą *lobistinę veiklą*. Administracinėje byloje Nr. [eA-984-520/2021](#) teismas išaiškino, kad pareiškėjas (Lietuvos aludarių gildijos prezidentas) rašto, kuriuo Žemės ūkio ministerijai buvo pateikti konkretus pasiūlymai dėl žemės ūkio ministro įsakymo, pateikimo metu buvo vienasmenis Lietuvos aludarių gildijos valdymo organas, o pareiškėjo komunikacijos turinys patvirtina, kad pareiškėjas raštą pateikė veikdamas Lietuvos aludarių gildijos (asociacijos) vardu. Tai, kad rašto pateikimo metu Lobistinės veiklos įstatymas nenumatė, jog apskritai juridiniai asmenys (iš jų ir asociacijos) gali veikti kaip lobistai, nereiškia, jog šiuo atveju Lietuvos aludarių gildijos vienasmeniam valdymo organui (pareiškėjui) turėtų būti taikoma atsakomybė už Lietuvos aludarių gildijos pateiktą raštą su teisės akto projektu. Teismas konstatavo, kad atsakovas ir pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nustatė, jog pareiškėjas pažeidė Lobistinės veiklos įstatymo 10 straipsnio 1 dalį (2021 m. kovo 10 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-984-520/2021](#)).

LVAT plėtojo teismo praktiką *dėl draudimo vienerius metus atstovauti fiziniams ar juridiniams asmenims toje institucijoje, kurioje asmuo paskutinius metus dirbo ar ėjo pareigas*. Teisėjų kolegija pripažino, kad Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas yra specialusis įstatymas interesų derinimo požiūriu, šioje srityje jis turi pirmenybę prieš Advokatūros įstatymą, todėl draudimas vienerius metus atstovauti fiziniams ar juridiniams asmenims toje institucijoje, kurioje asmuo paskutinius metus dirbo ar ėjo pareigas, taikomas ir advokatui. Teismas akcentavo, kad Vyriausioji tarnybinės etikos komisija pripažino pareiškėjo teisę atstovauti klientę Darbo ginčų komisijoje, ginant jos interesus, susijusius su atleidimu iš darbo, pareiškėjo atlikti atskiri procesiniai veiksmai šioje darbo ginčo byloje (pateiktas pasiūlymas sudaryti taikos sutartį) negali būti vertinamas kaip savarankiškas, su darbo ginčo byla nesusijęs kreipimasis į savivaldybės tarybą, atstovaujant klientės interesams (2021 m. spalio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2112-552/2021](#)).

Administracinėje byloje Nr. A-1032-756/2021 teisėjų kolegija pažymėjo, kad 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 4 straipsnio 1 dalies redakcija, tačiau nei Įstatyme, nei VTEK patvirtintose *Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklėse* nebuvo nustatyta, kad asmuo, einantis atitinkamas pareigas juridiniame asmenyje ir deklaravęs jas pagal iki

2018 m. sausio 1 d. galiojusio Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo ir Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklių nuostatas, turi pareigą deklaruoti papildomas pareigas, suteiktas jam tame pačiame juridiniame asmenyje. Taigi aiškios deklaravimo tvarkos nebuvimas suponavo teisinį neaiškumą. LVAT įvertino ir tai, kad ginčo sprendime VTEK nenurodė jokių faktinių aplinkybių, kad pareiškėja būtų priėmusi kokius nors šališkus sprendimus tuo metu, kai vykdė viešuosius pirkimus ar atliko kitas funkcijas valstybinėje tarnyboje, ar kad jos veika būtų susijusi su korupcija. Vien ta aplinkybė, kad pareiškėja iki 2018 m. kovo 14 d. pradėdama vykdyti įstaigos viešuosius pirkimus, nebuvo patikslinusi (papildžiusi) privačių interesų deklaracijoje savo užimamų pareigų identifikavimo kodo (iš 501 į 470), nesudaro pagrindo vienareikšmiškai išvadai, kad ji pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 4 straipsnio 1 dalies ir 5 straipsnio 4 dalies reikalavimus. Teisėjų kolegija akcentavo, jog privačių interesų deklaracijos esmė yra turinys, o ne forma. Todėl tai, kad nebuvo laiku patikslintas tik pareigybės identifikavimo kodas ir esant pateiktai 2017 m. gruodžio 26 d. privačių interesų deklaracijai, nepažeidė gėrio, kurį gina Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo (2021 m. balandžio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [A-1032-756/2021](#)).

ŽALOS ATLYGINIMAS

Jau ne vienerius metus bylos dėl žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo sudaro vieną didžiausių bylų kategorijų visų Teisme išnagrinėjamų administracinių bylų kontekste.

Kaip ir praėjusiais metais, dauguma šių bylų susijusios su *netinkamomis suėmimo ir (ar) kalinimo sąlygomis*. Nors vyraujantys skundai išlieka dėl per mažo gyvenamųjų patalpų ploto bei netinkamų higienos sąlygų, Teismui tenka nagrinėti vis daugiau su įvairiais kitais nuteistųjų (suimtųjų) teisių pažeidimais susijusių reikalavimų priteisti žalos atlyginimą. Pavyzdžiui, 2021 metais Teismas, nagrinėdamas asmenų skundus dėl žalos,

kildinamos iš jiems neužtikrinto tinkamo maitinimo, administracinėje byloje Nr. [TA-266-261/2021](#) pateikė išaiškinimus dėl dietinio maitinimo valgiaraščio nuteistiesiems individualizavimo, o byloje Nr. [TA-595-815/2021](#) – dėl pareigos patvirtinti atskirą valgiaraštį laisvės atėmimo įstaigose laikomiems dirbantiems veganams. Taip pat administracinėje byloje Nr. [TA-1110-438/2021](#) Teismas pasisakė dėl bado akciją paskelbusio suimtojo (nuteistojo) (ne)izoliavimo nuo kitų, kartu su juo laikomų ir nebadaujančių asmenų.

Paminėtina, kad tarp šios kategorijos bylų 2021 metais Teismui teko nagrinėti ir su Covid-19

pandemija susijusius reikalavimus, pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. [TA-845-261/2021](#) buvo vertinamas nustatyto reikalavimo laikytis tarp asmenų tam tikro minimalaus atstumo (ne) taikymas laisvės atėmimo įstaigose vienoje patalpoje gyvenantiems asmenims.

Apžvelgiamais metais Teismas pateikė nemažai išaiškinimų ir kitose šios kategorijos bylose. Teismas 2021 metais priimtuose sprendimuose pasisakė kitais teismų praktikai aktualiais žalos atlyginimo klausimais, pavyzdžiui, dėl žalos atlyginimo už valstybinėje žemėje neteisėtai pastatytų statinių nugriovimą, prieš tai nenustačius statinių savininko (2021 m. gegužės 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-780-624/2021](#)), dėl valstybės solidariosios atsakomybės už žalą, kildinamą iš neteisėtai patvirtinto teritorijų planavimo dokumento, bei pagal sutartinius įsipareigojimus įvykdytų mokėjimų už paslaugas vertinimo, pripažįstant šias išlaidas žala, kai sprendžiamas valstybės (savivaldybės) deliktinės atsakomybės klausimas (2021 m. gruodžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2576-415/2021](#)), dėl diskriminacijos nesudarant galimybės asmenims su judėjimo negalia patekti į viešosios paskirties pastatus, siekiant gauti viešąsias paslaugas (2021 m. gruodžio 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [eA-2796-492/2021](#)) ir kt.

Šioje srityje išsamiau apžvelgtina administracinė byla Nr. [eA-3411-556/2021](#), kurioje Teismas pasisakė dėl valstybės atsakomybės netinkamai perkėlus į nacionalinę teisę Europos Parlamento ir Tarybos 2009 m. rugsėjo 16 d. direktyvos 2009/103/EB

dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (toliau – Direktyva 2009/103/EB) nuostatas, konkrečiai – Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatyme įtvirtinus neturtinės žalos draudimo sumos ribojimą iki 5 000 Eur. Teismas išaiškino, kad Direktyvos 2009/103/EB 9 straipsnio normomis aiškiai siekiama suteikti nukentėjusiesiems per eismo įvykius asmenims teisę į žalą (visų pirma žalą turtui ir asmenims, įskaitant neturtinę žalą) atlyginimą, kurio dydis pagal nacionalinius teisės aktus nebūtų apribotas mažesne nei minėtoje direktyvos normoje nustatyta suma. *Būtent valstybių narių pareiga užtikrinti, jog draudimas padengtų bent tam tikras mažiausias sumas, yra laikoma svarbiu nukentėjusių asmenų apsaugos elementu.* Pagal Direktyvos 2009/103/EB 9 straipsnį valstybėms narėms paliekama diskrecija nustatyti didesnes nei šiame straipsnyje numatytas garantijas, tačiau jokia minėtos direktyvos norma nesuponuoja valstybės narės diskrecijos tokias garantijas apriboti taip, kad būtų paneigtas aptariamų nuostatų veiksmingumas. Nustatęs, kad nagrinėtu atveju nacionaliniais teisės aktais nebuvo užtikrinta Direktyva 2009/103/EB garantuojama nukentėjusių per eismo įvykius asmenų teisė į žalą (nagrinėjamu atveju neturtinės žalos) atlyginimą, kurio dydis nebūtų apribotas mažesne nei minėtoje direktyvos normoje nustatyta suma, Teismas konstatavo, jog pareiškėjas patyrė žalą, kurią valstybė turi atlyginti (2021 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-3411-556/2021](#)).

VIETOS SAVIVALDA

Vietos savivaldos institucijoms Konstitucija ir įstatymais yra suteikti įgaliojimai veikti įvairiose srityse, todėl šios srities bylų apžvalga apima plataus spektro klausimus, pradedant suinteresuotų asmenų skundais dėl sprendimo gatvę pavadinti Lecho Kačynskio vardu (2021 m. vasario 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. [A-2442-624/2021](#)) ar atsakymo iškasti sodininkų bendrijos teritorijoje įrengtus elektros perdavimo stulpus (2021 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2431-438/2021](#)) ir baigiant reikalavimais

panaikinti leidimą iškirsti valstybinėje žemėje augančius medžius (2021 m. birželio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2347-968/2021](#)). Nagrinėti ir ne vienas ginčas dėl sprendimų, susijusių su *kelio ženklų ar eismą ribojančių priemonių įrengimu* (atsisakymu įrengti) (pvz., 2021 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-975-1062/2021](#), 2021 m. gruodžio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2553-520/2021](#)).

Neretas ir bylos dėl sprendimų, susijusių su *ūkinės*

veiklos savivaldybių teritorijoje reguliavimu, kaip antai: atsisakymas išduoti leidimą įrengti išorinę reklamą (2021 m. spalio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2642-624/2021](#)) ar pakeisti vietų, kuriuose leidžiama šią reklamą įrengti, sąrašas (2021 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2629-525/2021](#)); atsisakymas išduoti leidimus prekiauti (2021 m. sausio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-185-575/2021](#)) ar suderinti laikinų prekybos vietų išdėstymą (2021 m. gruodžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-2475-556/2021](#)).

Teismui teko nagrinėti ir *vidinius vietos savivaldos institucijų ginčus*, pavyzdžiui, 2021 m. vasario 10 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. [A-641-415/2021](#) teisėjų kolegija akcentavo mero pareigą aktyviai bendradarbiauti su savivaldybės tarybos narių grupe, siekiančia inicijuoti savivaldybės gyventojų apklausą, o ne formaliai atsisakyti tenkinti jų prašymą, nesudarius sąlygos per įmanomai trumpiausią terminą pateikti visą reikiamą informaciją. Tuo tarpu pasisakydamas dėl *savivaldybės tarybos komitetų sudarymo*, Teismas 2021 m. kovo 24 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. [A-576-815/2021](#), akcentavo, kad įstatymu nėra draudžiama tarybos nariui būti daugiau nei vieno (be Kontrolės komiteto) komiteto nariu, todėl nėra kliūčių tiek tarybos daugumos, tiek mažumos nariams būti keleto tarybos komitetų nariais ir tokiu būdu užtikrinti proporcinio daugumos ir mažumos atstovavimo principo laikymąsi.

Paminėtina ir tai, kad apžvelgiamais metais Teisme buvo gautas Plungės rajono savivaldybės tarybos vardu pateiktas *prašymas pateikti išvadą*, ar šios tarybos narys – meras – sulaužė priesaiką ir (arba) nevykdė jam įstatymuose nustatytų įgaliojimų. Tačiau 2021 m. liepos 21 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. [eS-2-575/2021](#) išplėstinė

teisėjų kolegija konstatavo, kad šis prašymas nebuvo paduotas tinkamo subjekto, nes į Teismą buvo kreiptasi ne savivaldybės tarybos sprendimu, bet atskirų jos narių pasirašytu prašymu pateikti išvadą, o duomenų, kurie patvirtintų, jog ši taryba būtų svarsčiusi ir pritarusi būtent pateiktajam prašymui, nenustatyta. 2021 m. gegužės 12 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. [eS-1-415/2021](#) taip pat buvo nutraukta administracinė byla pagal Pagėgių savivaldybės tarybos prašymą pateikti minėtą išvadą dėl šios savivaldybės tarybos nario konstatavus, be kita ko, esminius savivaldybės tarybos nario įgaliojimų netekimo savivaldybės tarybos sprendimu procedūros pažeidimus, t. y. priesaikos sulaužymu kaltinamo tarybos nario teisės būti išklausytam ir frakcijos, kuriai šis narys priklauso, atstovų teisės dalyvauti komisijos pateiktiems faktams ištirt veikloje neužtikrinimo.

Nors pagal *savivaldybių veiklos priežiūrą* vykdančių Vyriausybės atstovų pareiškimus ir prašymus iš esmės dažniausiai nagrinėti klausimai dėl savivaldybių tarybų priimtų norminių administracinių aktų teisėtumo, išskirtinos ir kelios bylos kitais klausimais – antai 2021 m. birželio 16 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. [A-1544-552/2021](#) teisėjų kolegija pritarė Vyriausybės atstovo pozicijai, kad savivaldybės taryba privalo tinkamai užbaigti buvusio administracijos direktoriaus tarnybinio nusižengimo tyrimą priimdama vieną iš teisės aktuose numatytų sprendimų, o ne tiesiog palikti šį tyrimą neužbaigtą. Be to, pasitaikė ir ginčų, dėl pačių Vyriausybės atstovų sprendimų, kuriais, išnagrinėjus gyventojų skundus, konstatuota, kad jokių teisės aktų nuostatų pažeidimų ar neteisėtų vietos savivaldos institucijų veiksmų nebuvo (pvz., 2021 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-1792-822/2021](#), 2021 m. vasario 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eA-617-575/2021](#)).

KITI GINČAI

Pagrindinių teisminės veiklos sričių apžvalga dėl administracinių bylų kategorijų plataus pobūdžio atspindi tik dalį per metus nuveiktų darbų. Kartu su jau apžvelgtais administracinių bylų klausimais, ne mažiau svarbu paminėti tą teismų praktikos dalį, kuri

įvairių kategorijų bylose skatino gero administravimo principo suponuojamų reikalavimų – teisės būti išklausytam, teisės į motyvuotą administracinį sprendimą ir teisės į informaciją – įgyvendinimą.

Pasikeitus Viešojo administravimo įstatymo normoms, Teismas suformavo praktiką, užtikrinančią ankstesnės Teismo praktikos dėl Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje įtvirtintų individualaus administracinio akto bendrųjų reikalavimų ir motyvavimo pareigos tęstinumą. Teismas nurodė, kad *Viešojo administravimo įstatymą išdėsčius nauja redakcija, kuri įsigaliojo 2020 m. lapkričio 1 d., 8 straipsnio nuostatos iš esmės pasikeitė, tačiau reikalavimas tinkamai motyvuoti administracinį sprendimą neišnyko, jis netiesiogiai įtvirtintas Viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje ir kyla iš bendrųjų teisės principų, pavyzdžiui, teisėtumo ir gero administravimo principų* (2021 m. spalio 27 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1967-756/2021).

Ūkio subjektų veiklos priežiūros srityje Teismas pasisakė dėl sprendimo atlikti neplaninį patikrinimą pagal gautą anoniminį skundą motyvavimo (2021 m. vasario 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr.

eA-220-756/2021), taip pat dėl pareigos informuoti apie grįžtamosios kontrolės (neplaninio patikrinimo) atlikimą ir galimybės dalyvauti patikrinime sudarymo (2021 m. lapkričio 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2467-525/2021).

Dėl *asmenų teisės gauti informaciją iš valstybės valdžios institucijų* išskirtina byla, kurioje Specialiųjų tyrimų tarnybai atsisakius pateikti pareiškėjui Lietuvos advokatūrai (visą) jo prašomą informaciją, Teismas vertino, kad ginčo rašte nėra jokių argumentų, kodėl atsakovas negali pateikti pareiškėjui prašomos informacijos, susijusios su Teisingumo ministerijos pranešime minima pažyma, taip pat nuorodų į konkrečias teisės normas (2021 m. birželio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1518-575/2021), taip pat byla dėl atsisakymo pateikti dokumentus (statinio projektus), kurie laikytini autorių teisių objektu (2021 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2491-502/2021).

ADMINISTRACINIŲ BYLŲ TEISENA

Administracinių bylų teiseną reglamentuojančių nuostatų tinkamas taikymas ir aiškinimas – reikšminga administracinių teismų jurisdikcinės veiklos dalis, sudaranti prielaidas veiksmingai ir efektyviai realizuoti fundamentalią kiekvieno asmens teisę į teismą, užtikrinti sąžiningą, objektyvų, ekonomišką ir teisingą administracinių ginčų nagrinėjimo procesą.

2021 metais išnagrinėjęs beveik visus gautus atskiruosius skundus, Teismas pasisakė dėl įvairių situacijų, kylančių teismams nagrinėjant administracines bylas, tačiau didžiąją šios kategorijos ginčų dalį apėmė klausimai dėl kreipimosi į teismą tvarkos, iš kurių pažymėtini vis dar itin aktualūs su galimybe administraciniams teismams atlikti tam tikrų aktų ar veiksmų teisminę kontrolę bei konkrečių asmenų suinteresuotumu ginčyti administracinį aktą susiję aspektai. Teismas ne vienoje byloje akcentavo pareigą priėmimo stadijoje skundą vertinti jo atitikimo formaliems reikalavimams aspektais, ir tik esant situacijai, kuomet akivaizdu, jog siekiamas nuginčyti aktas nesukelia asmeniui savarankiškų teisinių pasekmių, galimas skundo nepriėmimas teisme. Kaip pavyzdys, paminėtina administracinė byla Nr. eAS-

549-1062/2021. Bendrovė kreipėsi į administracinį teismą, prašydama *panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimą išbraukti pareiškėją iš sąrašo „Juridiniai asmenys, kuriems nuo 2021 m. sausio 1 d. be pateikto prašymo taikomos mokesstinės pagalbos priemonės dėl Covid-19“*. Ginčo sprendime nurodyta, kad pareiškėjas nesusiduria su finansiniais sunkumais ir gali vykdyti mokesčines prievoles, todėl po 20 darbo dienų nuo sprendimo gavimo bus išbrauktas iš sąrašo. Sprendime pateikiami šią išvadą pagrindžiantys argumentai, nurodoma atlikto tyrimo eiga ir rezultatai. Sprendime taip pat nustatyta pareiškėjo mokesstinė nepriemoka ir išaiškinta, kad jos nesumokėjus, bus vykdomas mokesčines nepriemokos išieškojimas Mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka. Šių aplinkybių pagrindu Teismas negalėjo daryti išvados, kad sprendimas nesukelia pareiškėjui jokių teisinių pasekmių, juolab kad iš bylos medžiagos buvo nustatyta, jog praėjus 20 darbo dienų, joks kitas (papildomas) sprendimas nepriimtas (2021 m. rugsėjo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-549-1062/2021).

2021 m. Teismas pirmą kartą *patvirtino mediacijos būdu priimtą taikos sutartį*, taip pat pateikė mediacijos

būdu priimtos taikos sutarties patvirtinimui teisme reikšmingus išaiškinimus. Administracinėje byloje Nr. eA-73-822/2021 Teismas pažymėjo, kad dėl aplinkybės, ar administracinis ginčas (ar jo dalis) spręstinas taikiai, teismas turi kiekvienu atveju įsitikinti *ad hoc* (esant konkrečiai situacijai). Teismo vertinimu, taikaus ginčo (jo dalies) sprendimo galimybė yra susijusi su viešojo administravimo subjekto atitinkamoje veiklos srityje disponuojama diskrecijos (veikimo laisvės) teise. Prieš teismui patvirtinant taikos sutartį, byloje *svarbu įsitikinti, kad taikos sutartį buvo galima sudaryti atsižvelgiant į ginčo pobūdį, kitaip tariant, įvertinti, ar viešojo administravimo subjektas, sudarydamas taikos sutartį, turėjo diskrecijos teisę spręsti dėl taikos sutartyse sutartų aspektų ir šią diskreciją, kuri yra saistoma bendrųjų teisės principų – įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, iš kurių išplaukia ir poreikis užtikrinti tinkamą balansą tarp reikšmingo viešojo intereso ir viešojo administravimo subjekto disponuojamų teisių, įgyvendino tinkamai*. Byloje nagrinėtu atveju Teismas įvertino, kad Lietuvos bankas, taikos sutartyje sumažindamas UAB „Pervešk“ skirtą baudą, veikė savo diskrecijos ribose ir jos neviršijo, taip pat laikėsi bendrųjų teisės principų ir užtikrino tinkamą Lietuvos banko disponuojamų teisių ir reikšmingo viešojo intereso užtikrinimo pusiausvyrą. Teismas taip pat įvertino, kad nebuvo pagrindo spręsti, jog Lietuvos bankas, nusprenddamas neskirti baudos ir sudaryti taikos sutartį su įmonės vadovu, nesilaikė anksčiau minėtų bendrųjų teisės principų, reikšmingų viešojo administravimo subjektui įgyvendinant savo diskreciją, taip pat neužtikrino tinkamo reikšmingo viešojo intereso ir Lietuvos banko disponuojamų teisių balanso (2021 m. gruodžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-73-822/2021).

2021 metais administracinių bylų nagrinėjimo praktika pasipildė naujais išaiškinimais dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Administracinėje byloje dėl vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir tvarkymą priteisimo Teismas pritarė pozicijai, kad *bylinėjimosi išlaidos neturėtų būti priteisiamos tuo atveju, kai šalis, be kita ko, nepasinaudoja teismo įsakymo institutu*. Įvertinusi, kad nagrinėtoje byloje nebuvo keliama nauja teisinė problematika, tokio pobūdžio bylose jau yra suformuota teismų praktika, byla nėra sudėtinga dėl jos apimties, faktinių aplinkybių, įrodymų

vertinimo, ginčui taikytinos teisės taikymo, o pareiškėjas galėjo kreiptis į teismą supaprastinta tvarka – pasinaudodamas teismo įsakymo institutu, teisėjų kolegija konstatavo, kad prašomos atlyginti bylinėjimosi išlaidos neatitinka būtinumo kriterijaus ir yra perteklinės (2021 m. kovo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eTA-904-968/2021).

Kitoje byloje pateiktas svarbus išaiškinimas dėl teisės gauti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą tais atvejais, *kai administracinis aktas panaikinamas iš dalies dėl to, kad juo paskirta bauda neproporcinga ir teismas ją sumažina*. Šioje situacijoje Teismas konstatavo, kad nesant specialių proceso įstatymo nuostatų, kuomet teismas sumažina arba panaikina už įstatymo pažeidimus skirtą sankciją (taikytą poveikio priemone), bylinėjimosi išlaidų priteisimo klausimą reglamentuojančios Administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatos turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad, be kita ko, atitiktų oficialią konstitucinę doktriną dėl asmens teisės ginti savo teises teisme įgyvendinimo realumo ir veiksmingumo. Pasak Teismo, asmens (pareiškėjo) teisės nebūtų užtikrintos, jei administracinis teismas atsisakytų atlyginti jo (asmens) patirtas bylinėjimosi išlaidas vien dėl to, kad viešojo administravimo subjektas neturi įgaliojimų mažinti (netaikyti) įstatyme numatytos sankcijos, kai šis teismas tokią sankciją pripažįsta nepagrįsta (neproporcinga) ir dėl to ją sušvelnina arba panaikina (2021 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2019-602/2021).

Vienas iš Administracinių bylų teisenos įstatyme numatytų teismo sprendimo negaliojimo pagrindų – *byla išnagrinėta neteisėtose sudėties teismo*. Administracinėje byloje spręsdamas dėl teisinių pasekmių nustačius, jog konkurencijos byla išnagrinėta pažeidžiant kolegialumo taisyklę, Teismas konstatavo, kad tai sudaro savarankišką sprendimo negaliojimo pagrindą. Reikalavimas, kad byla išnagrinėtų teisėtose sudėties teismas, yra svarbi asmens teisės į tinkamą teismo procesą įgyvendinimo garantija, o šio reikalavimo nepaisymas, kelia abejonių pirmosios instancijos teismo proceso teisėtumu, todėl neturi reikšmės faktas, ar šis procesinės teisės normos pažeidimas lėmė neteisėną bylos išsprendimą, ar ne. Tokiu pažeidimu pažeidžiamos esminės proceso nuostatos, nustatančios teismo veiklos ribas (teismo sudėtį, kompetenciją, pareigas). Tai reiškia, kad toks pažeidimas sukelia neigiamus teisinius padarinius –

tinkamo proceso pirmosios instancijos teisme nebuvimą, ir dėl ko kyla būtinybė šį procesą pakartoti (2021 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [A-638-629/2021](#)).

Apžvelgiamais metais procesas užbaigtose administracinėse bylose 2021 m. buvo atnaujintas net 11 kartų (palyginimui, 2020 m. – 6). 5 bylose procesas atnaujintas paaiškėjus aplinkybei, jog byla užbaigta vienai bylos šaliai jau mirus (pvz., 2021 m. rugsėjo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [P-48-492/2021](#); 2021 m. spalio 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [P-79-822/2021](#)). Asmenys vis dažniau įgyvendina teisę pateikti individualų konstitucinį skundą, atitinkamai, 2021 m. į Teismą sugrįžo ir dvi bylos po tokių skundų išnagrinėjimo – konstitucijai prieštaraujantais

pripažinta privaloma narystė Architektų rūmuose (2021 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eP-3-602/2021](#)) ir neribotas laike draudimas nesunkų nusikaltimą padariusiam asmeniui (nepaisant to, ar teistumas išnykęs (panaikintas) tapti (būti) vidaus tarnybos pareigūnu (2021 m. rugsėjo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eP-41-815/2021](#)). Paminėtina ir tai, kad procesas buvo atnaujintas žiniasklaidos atstovo ir Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos byloje, nagrinėjančioje žiniasklaidos laisvės ir asmens privatumo ribas bei šių dviejų vertybių derinimo klausimą, siekiant suformuoti aiškesnę teismų praktiką paminėtais aspektais (2021 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. [eP-83-602/2021](#)).

KREIPIMAI Į ESTT 2021 METAIS

1. Administracinėje byloje Nr. [eI-1-492/2021](#) nagrinėjamas ginčas dėl motorinės transporto priemonės, dėl kurios antrosios kartos Šengeno informacinėje sistemoje (SIS II) buvo paskelbta paieška, draudimo registruoti. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Sprendimo dėl antrosios kartos Šengeno informacinės sistemos (SIS II) sukūrimo, veikimo ir naudojimo 39 straipsnio išaiškinimo (Bylos Nr. [C-88/21](#)).

2. Administracinėje byloje Nr. [eA-25-629/2021](#) nagrinėjamas ginčas dėl Konkurencijos tarybos nutarimo, kuriuo Lietuvos notarų rūmai ir notariai, pripažinti pažeidę Konkurencijos įstatymo ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) reikalavimus. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas SESV 101 straipsnio 1 dalies išaiškinimo (Bylos Nr. [C-128/21](#)).

3. Administracinėje byloje Nr. [eA-186-575/2021](#) nagrinėjamas ginčas dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos sprendimų, kuriais uždrausta tiekti rinkai nesaugų produktą – šviežią paukštieną. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Reglamento dėl maisto produktų mikrobiologinių kriterijų 1 straipsnio ir Reglamento, nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir

nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras, 14 straipsnio 8 dalies aiškinimo (Bylos Nr. [C-89/2021](#)).

4. Administracinėje byloje Nr. [eA-154-1062/2021](#) nagrinėjamas ginčas dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos sprendimų, kuriais uždrausta į konditerinius gaminius panašius kosmetikos produktus tiekti į rinką, neįrodžius faktinio produktų pavojingumo. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, skirtų produktams, kurie, atrodydami kitokie, nei yra iš tikrųjų, kelia pavojų vartotojų sveikatai ar saugai, suderinimo 1 straipsnio 2 dalies aiškinimo (Bylos Nr. [C-122/21](#)).

5. Administracinėje byloje Nr. [eA-2121-968/2021](#) nagrinėjamas mokesčių administratoriaus sprendimas, kuriuo, be kita ko, atsisakyta pripažinti pareiškėjo teisę į pirkimo pridėtinės vertės mokesčio (PVM) atskaitą. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Direktyvos dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, siejamos su mokesčių neutralumo principu, aiškinimo (Bylos Nr. [C-227/21](#)).

6. Administracinėje byloje Nr. [eA-2769-438/2021](#) nagrinėjamas ginčas dėl Migracijos departamento sprendimo, kuriuo pareiškėjui nesuteiktas pabėgėlio statusas ir papildoma apsauga Lietuvos Respublikoje,

teisėtumo ir pagrįstumo. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Direktyvos dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 10 straipsnio aiškinimo (Bylos Nr. C-280/21).

7. Administracinėje byloje Nr. eA-434-602/2021 nagrinėjamas ginčas dėl Kauno apskrities valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimo, kuriame pareiškėjui UAB apskaičiavo papildomai mokėtiną PVM ir su juo susijusias sumas, iš esmės konstatavusi, jog likvidavus bendrovę, pareiškėjui atsirado prievolė tikslinti PVM atskaitą ir grąžinti į biudžetą PVM nuo išigytų prekių. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Direktyvos dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 184–187 straipsnių aiškinimo (Bylos Nr. C-293/21).

8. Administracinėje byloje Nr. eA-2540-662/2021 nagrinėjamas ginčas dėl VĮ Registrų centro sprendimo, kuriuo atsisakyta įregistruoti pareiškėjo nuosavybės teises į palikėjai priklausiusį nekilnojamąjį turtą, nes, anot atsakovo, pareiškėjo pateiktame Europos paveldėjimo pažymėjime nėra išvardytas pareiškėjo paveldėtas turtas. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Reglamento dėl

jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo 1 straipsnio 2 dalies 1 punkto ir 69 straipsnio 5 dalies aiškinimo (Bylos Nr. C-354/21).

9. Administracinėje byloje Nr. eA-2230-968/2021 nagrinėjamas ginčas dėl Lietuvos transporto saugos administracijos sprendimo, kuriuo nuspręsta neskirti viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų 2019–2020 m. tarnybinio traukinių tvarkaraščio galiojimo laikotarpiu UAB „Gargždų geležinkelis“. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Direktyvos, kuria sukurama bendra Europos geležinkelių erdvė, išaiškinimo (Bylos Nr. C-671/21).

10. Administracinėje byloje Nr. A-466-822/2021 nagrinėjamas ginčas dėl Lietuvos banko sprendimo, kuriame pareiškėjui nurodyta užtikrinti, kad automatizuotai tikrinant eurų banknotų tinkamumo apyvartai tolerancijos lygis neviršytų Europos Centrinio Banko nustatyto 5 proc. tolerancijos lygio. LVAT kreipėsi į ESTT, siekdamas Sprendimo dėl eurų banknotų autentiškumo ir tinkamumo apyvartai tikrinimo bei pakartotinio išleidimo į apyvartą 6 straipsnio 2 dalies išaiškinimo (Bylos Nr. C-772/21).

2021 METŲ ĮVYKIAI IR RENGINIAI

SAUSIS

↓ 2001 m. sausio 1 d. įkurtas ir veiklą pradėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) 2021 metais minėjo 20 metų teismo veiklos sukaktį. „Per šiuos du dešimtmečius administracinė justicija tvirtai atsistojo ant kojų. O tai lemia institucines ir teisines prielaidas efektyviai ginti asmenų teises ir teisėtus interesus. Esame sėkmės kelyje!“ – kalbėjo LVAT pirmininkas Gintaras Kryževičius. 2021 m. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme bylas nagrinėjo 21 teisėjas, o Teismui esminę administracinę ir su teisingumo vykdymu susijusią pagalbą teikė apie 80 darbuotojų. 20-ieji LVAT veiklos metai buvo pažymėti išleidžiant jubiliejinį teismo medalį.

Nuotrauka – *Neringos Lukoševičienės.*

Sausio 28 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas tradiciškai pasveikino Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklą baigusius absolventus ir teismo vardu apdovanojo tris geriausius, komisijos vertinimu, su viešosios teisės sritimi susijusius magistro darbų autorius. Sveikinimai dėl sudėtingos pandeminės situacijos Lietuvoje buvo įteikti nuotoliniu būdu.

Sausio 29 d. Teisėjų taryba posėdyje patvirtino naujos sudėties Teisėjų garbės teismą, kurio vienu iš šešių narių, tvirtinamų Teisėjų tarybos, tapo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjas Dainius Raižys. Taip pat Teisėjų tarybos

posėdyje buvo sprendžiamas naujos sudėties Teismų sistemos apdovanojimų komisijos klausimas, ir šios komisijos nare bei komisijos pirmininke vienbalsiai buvo paskirta LVAT teisėja Vaida Urmonaitė-Maculevičienė. Taip pat šios Teismų sistemos apdovanojimų komisijos nare tapo LVAT kanclerė Renata Juzikienė.

VASARIS

Vasario 3 d. išleistas naujas elektroninis administracinės praktikos biuletėnis Nr. 39, kuriame apibendrinta 2020 metų sausio–birželio mėnesių esminė LVAT praktika. Šiame biuletenyje publikuota LVAT praktika norminių administracinių aktų teisėtumo bylose, bylose dėl ginčų, kylančių viešojo administravimo srityje. Informacinėje dalyje pateikta specialiosios teisėjų kolegijos nutarčių dėl teisingumo apžvalga, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo bei Europos Sąjungos valstybės tarybų ir kitų valstybių narių administracinių teismų sprendimų apžvalga.

KOVAS

Kovo 18 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas visuomenei pristatė 2020 metų rezultatus ir veiklos apžvalgą. Joje pateikiama reikšmingiausia praktika administracinės justicijos bylose, taip pat 2020 metų veiklos apžvalgoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjai pasidalijo praėjusių metų darbo patirtimi bei išvargomis. Straipsnyje „Ar pasaulinė pandemija pakeitė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo darbą?“ galima paskaityti apie tai, kaip organizuojamas teismo darbas pandemijos laikotarpiu. Šiame leidinyje, be kita ko, išsamiai aptariamos administracinių bylų teisenos aktualijos, LVAT praktika dėl kreipimosi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, pateikiama LVAT veiklos statistika, kiti skaičiai, įvykių ir renginių apžvalga. LVAT 2020 metų veiklos apžvalga yra publikuojama teismo interneto svetainėje.

GEGUŽĖ

↓ *Gegužės mėnesį* buvo išleistas jubiliejinis 20-mečio leidinys. Šiame leidinyje LVAT pristatė administracinių teismų kūrimosi Lietuvoje pradžią, apžvelgė reikšmingiausias LVAT 20-ies metų veiklos datas, svarbiausias LVAT nagrinėtas bylas, apibendrinė LVAT kompetencijos ribas. Buvę ir dabartinis LVAT pirmininkai pasidalijo išvalgomis apie LVAT reikšmę Lietuvos teisei ir žmogaus teisių apsaugai, teisėkūros iniciatyvas, teismo kaip administracinės teisės ekspertų bendruomenės augimą, administracinių teismų sistemos tobulinimą, atsakomybes, vertybių puoselėjimą, svarbiausius teisingumo vykdymą lemiančius veiksnius. Leidinyje pristatomi teisme dirbantys teisėjai, bylos kelias Vyriausiajame administraciniame teisme, pateikiama teismo kolektyvo struktūra bei keli istoriniai faktai. 20-mečio leidinys yra išleistas lietuvių ir anglų kalbomis. Nuo šiol jubiliejinis LVAT leidinys, skirtas Teismo 20-mečiui, publikuojamas ir Teismo interneto tinklalapyje.

Gegužės 27 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas organizavo tradicinę atvirų durų dieną ir pakvietė teismo lankytojus virtualiai aplankyti teismo erdves: pasižvalgyti, kaip atrodo teismo patalpos, kokiose posėdžių salėse yra nagrinėjamos administracinės bylos, kur laikomos visos nagrinėjimo laukiančios administracinės bylos, kur yra gaunamos, išsiunčiamos ir netgi siuvamos bylos bei kaip atrodo teisėjų ir padėjėjų darbo kabinetai. Šiuos vaizdus buvo galima pamatyti *Facebook* platformoje „Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas – LVAT Oficialus puslapis“ esančioje dalyje „Istorija“. Šios istorijos buvo matomos 24 valandas. Iš viso *Facebook* istorijas peržiūrėjo daugiau nei 200 vartotojų.

BIRŽELIS

↓ *Birželio 2 d.* vykusiame Europos Teismų Tarybų tinklo (ENCJ) Generalinės asamblėjos susirinkime Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas Gintaras Kryževičius, atstovaujantis Lietuvos teisėjų tarybai, buvo išrinktas Europos Teismų Tarybų tinklo valdybos nariu. Europos Teismų Tarybų tinklas vienija Europos Sąjungos valstybių narių nacionalines, nuo vykdomosios valdžios ir įstatymų leidžiamosios valdžios nepriklausomas institucijas, atsakingas už paramą teismams vykdam teisingumą. Europos Teismų Tarybų tinklo valdybą sudaro prezidentas bei septyni Europos Teismų Tarybų tinklo narių atstovai, valdybos nario kadencija – dveji metai.

Nuotrauka – *Kęstučio Vanago*.

Birželio 30 d. LVAT pirmininkas Gintaras Kryževičius pasveikino Vilniaus universiteto Teisės fakulteto absolventus mokslų baigimo proga bei apdovanojo tris geriausių magistro darbų viešosios teisės srityje autorius. Įteikdamas sveikinimus, LVAT pirmininkas G. Kryževičius savo sveikinime ypatingą dėmesį skyrė teisingumo kaip didžiausios vertybės puoselėjimui, absolventams palinkėdamas ateities darbuose sėkmingai įgyvendinti profesinius siekius.

LIEPA

Liepos 1 d. teisme buvo atnaujintas asmenų aptarnavimas kontaktiniu būdu, paliekant galimybę asmenims ir toliau nuotoliniu būdu teikti prašymus, skundus, kitus procesinius bei neprocesinius dokumentus. Atsižvelgdamas į tebesitęsiančią pandeminę situaciją Lietuvoje, LVAT ir toliau posėdžius organizavo nuotoliniu arba mišriuoju būdu, siekiant apsaugoti visų sveikatą bei užtikrinti teikiamų paslaugų prieinamumą bei kokybiškumą.

Liepos 26 d. LVAT išleido administracinės praktikos biuletinį Nr. 40, kuriame apibendrinta 2020 metų liepos–gruodžio mėnesių esminė LVAT praktika. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenyje pateikta LVAT praktika norminių administracinių aktų teisėtumo bylose, taip pat bylose dėl ginčų, kylančių viešojo administravimo srityje. Informacinėje dalyje pateikiamos specialiosios teisėjų kolegijos nutarčių dėl teismingumo, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo bei Europos Sąjungos valstybės tarybų ir administracinių teismų sprendimų apžvalgos. LVAT elektroninis periodinis leidinys, kaip ir visi kiti LVAT išleisti praktikos biuleteniai, skaitytojams nemokamai pasiekiami internete.

RUGPJŪTIS

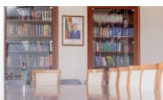
↓ Rugsėjo 8 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme pradėta Mokymosi veikiant (*learning by doing*) programa, skirta paskatinti teisės studijų studentų įsitraukimą į teisminę veiklą, derinant aktyvų patirties mokymąsi su studijų metu įgyjamomis kompetencijomis.

Mokymosi veikiant (learning by doing) programa

Kviečiame prisijungti prie **teisinių** komandos

Suprasdami, kad:

- # Vertingiausias mokymosi būdas yra mokymasis iš patirties
- # Jaunų žmonių dalyvavimą reikia skatinti

RUGSĖJIS

↓ Rugsėjo 17 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme apsilankė Lenkijos Balstogės administracinio teismo atstovai. Susitikę su LVAT teisėja Veslava Ruskan ir teismo raštinės patarėja Violeta Rodziene, domėjosi LVAT veiklos ir darbo organizavimo specifika, teisėjų ir teismo raštinės darbo krūviais, kaip vyksta rašytinių, žodinių ir nuotolinių posėdžių organizavimas, kokia yra elektroninių bylų nagrinėjimo specifika bei apsikeitė darbo organizavimo patirtimi pandemijos laikotarpiu.

Nuotrauka – *Neringos Lukoševičienės*

↓ Rugsėjo 17 d. LVAT taip pat lankėsi Kijevo Nacionalinio Taraso Ševčenkos Teisės instituto mokslininkų delegacija, Lietuvoje viešėjusi pagal projektą „Alternatyvių ginčų sprendimo būdų stiprinimas Lietuvoje ir Ukrainoje: tarpvalstybiniai sprendimai“. Susitikę su LVAT pirmininko pavaduotoja Skirgaile Žalimiene, teisėja Veslava Ruskan ir teismo pirmininko patarėja Milda Treige, svečiai domėjosi LVAT darbo organizavimu ir veiklos specifika, administracinės teisės vystymosi Lietuvoje tendencijomis, diskutavo administracinių ginčų nagrinėjimo aktualijomis Lietuvoje ir Ukrainoje, dalijosi darbo organizavimo patirtimi pandemijos laikotarpiu.

Nuotrauka – *Neringos Lukoševičienės*

SPALIS

↓ **Spalio 11 d.** LVAT viešėjo Italijos kasacinio teismo teisėjas Stefano Oliva. Susitikimo su LVAT teisėjais metu svečias domėjosi Lietuvos administracinių teismų sistema, LVAT kompetencijomis, administracinių bylų nagrinėjimo ir vykstančių teisminių procesų panašumais bei skirtumais Lietuvoje ir Italijoje, taip pat domėjosi, kaip organizuojamas teisėjų bei viso teismo personalo darbas, vykdomi teismo posėdžiai.

Nuotrauka – *Neringos Lukoševičienės*

↓ **Spalio 25 d.** Lietuvos Konstitucijos ir Europos teisės dienos proga LVAT teisininkai dalyvavo nemokamų teisinių konsultacijų projekte. Laikantis su COVID-19 plitimu susijusių rekomendacijų, ir tam, kad būtų apsaugoti tiek konsultacijas teikiantys Lietuvos teismų darbuotojai, tiek ieškantys pagalbos žmonės, teisinės konsultacijos buvo teikiamos nuotoliniu būdu – Lietuvos teismų nurodytais telefonais, be išankstinės registracijos. Tradiciniu tapęs renginys šiais metais vyko jau šeštą kartą.

Jūs klausiate –

LIETUV
TEISMA

mes atsakome!

Spalio 25 d.

Lietuvos teismuose – nemokamos
teisinės konsultacijos **telefonu**

NTA informacija

Spalio 27 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme lankėsi Vilniuje vykusios neeilinės Europos Teismų Tarybų Tinklo asociacijos Generalinės Asamblėjos atstovai. Europos Teismų Tarybų Tinklo (ENCJ) asociacija – institucija, vienijanti ES valstybių narių nacionalines teismams atstovaujančias institucijas, kurios yra nepriklausomos nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių ir kurių misija yra padėti užtikrinti teismų nepriklausomą vykdant teisingumą. ENCJ strateginės kryptys yra teisinės valstybės vertybių, teismų nepriklausomumo ir atskaitomybės principų puoselėjimas, teismų veiklos efektyvumo ir kokybės didinimas, informacinių technologijų efektyvus naudojimas užtikrinant teisę į teismą, komunikavimo su visuomene ir žiniasklaidą stiprinimas.

GRUODIS

↓ **Gruodžio 3 d.** LVAT viešėjo Prancūzijos kasacinio teismo civilinių bylų teisėja Estelle Jond-Necand. Susitikusi su LVAT atstovais, viešnia domėjosi Lietuvos administracinių teismų sistema ir veiklos principais, specializuotų teismų ir bendrosios kompetencijos teismų skirtumais, taip pat dalijosi gerąja praktika, apsigėdė nuomonėmis, kokios priemonės galėtų pagerinti teismo proceso kokybę.

Nuotrauka – *Neringos Lukoševičienės*

Gruodžio 15 d. buvo minima Lietuvos teismų diena. Šią dieną Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pasveikino ir už ilgametį darbą teisme 10-mečio bei 20-mečio medaliais apdovanojo šio teismo darbuotojus.

2021 metais LVAT teisėjai ir teisininkai aktyviai dalyvavo ir skaitė pranešimus įvairiose nacionalinėse ir tarptautiniuose surengtose konferencijose. Iš viso LVAT atstovai dalyvavo 17-oje įvairaus formato konferencijų, susitikimų bei diskusijų.

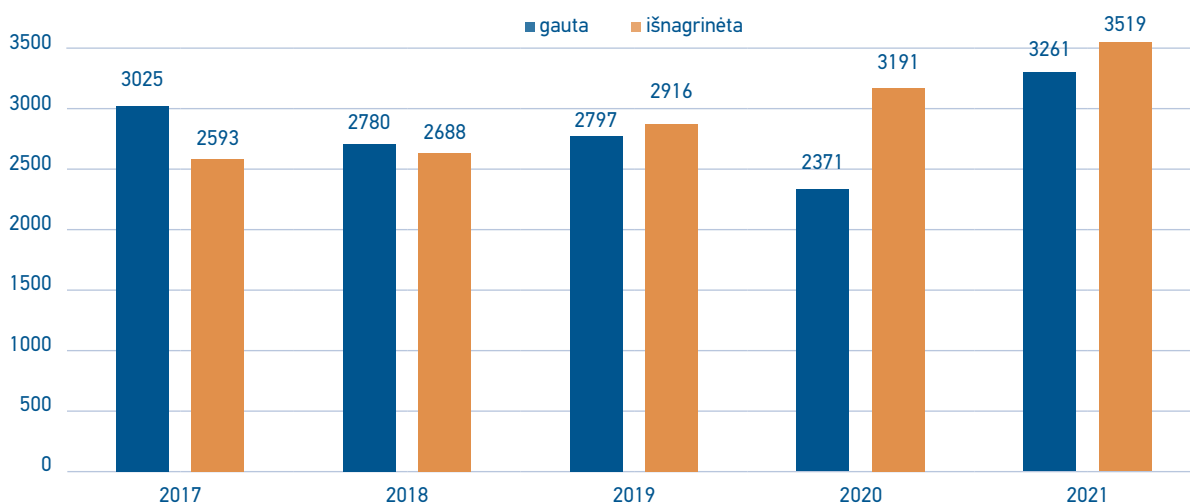
LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO 2021 METŲ VEIKLOS STATISTIKA

2021 metais Teismą pasiekė rekordiškai didelis apeliacinių skundų kiekis – Teismo raštinėje užregistruota net 890 daugiau ginčo bylų nei 2020 metais. Toks pagyvėjimas, be kita ko, sietinas su antrąjį metų pusmetį prasidėjusiu masiniu užsieniečių antplūdžiu pasienio ruožo teritorijose prie Lietuvos Respublikos valstybės sienos su Baltarusijos Respublika ir dėl šio reiškinio išaugusiu imigrantų teisinės padėties klausimų spektru bei itin ženkliu bylų dėl užsieniečių sulaikymo teisėtumo teisminės patikros kiekiu. Nepaisant didelio apeliacinių skundų kiekio, praėjusieji metai gautų atskirųjų skundų ir prašymų spręsti proceso atnaujinimo klausimą požiūriu buvo stabilūs: jau pastaruosius trejus metus nuosekliai minimas panašus šių skundų skaičius – 900. Kalbant apie Teismo vienintelę instanciją nagrinėjamas bylas, 2021 m. išskirtinai nepadidėjo pareiškimų bei prašymų ištirti norminių administracinių aktų teisėtumą skaičius, tačiau gauta nemažai skundų dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimų, susijusių su referendumo iniciatyvomis. Net 49 bylose išaiškinimus pateikė išplėstinė teisėjų kolegija (t. y. 22 bylų daugiau nei pernai).

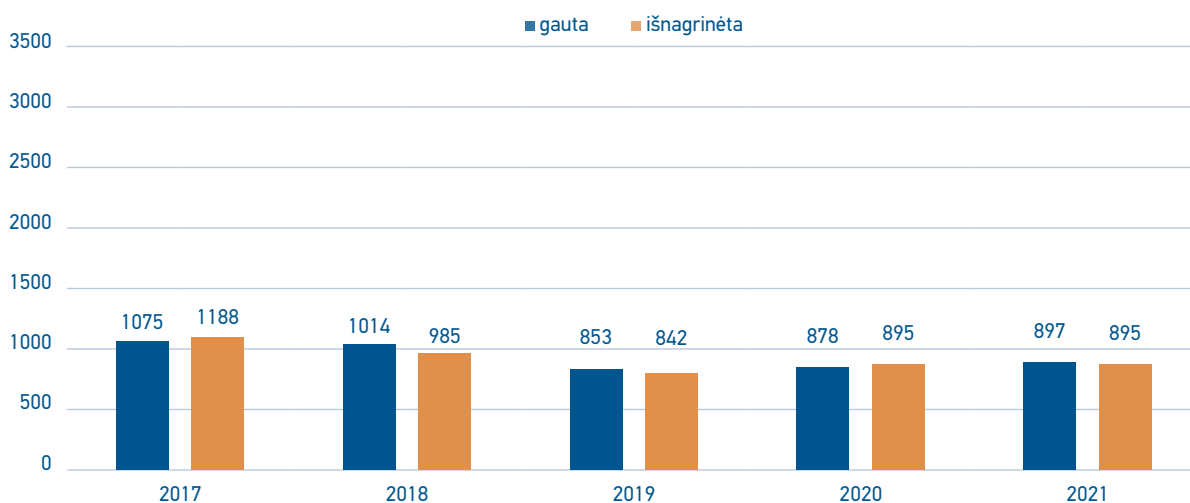
Nagrinėjant užbaigtų bylų kiekybinę išraišką, stebimas akivaizdus teismo darbo rezultatas – išnagrinėta net 258 bylomis daugiau nei jų apžvelgiamu laikotarpiu gauta, o lyginant su praėjusiais metais – 328 atvejais daugiau užbaigta procesų administracinėse bylose. Pažymėtina, kad į kitus metus persikėlė tik dvi bylos pagal atskiruosius skundus. Baigtų bylų skaičius tolygiai koreliuoja su jų nagrinėjimo trukmės sparta – 2021 metais apeliacine tvarka išnagrinėti administracinę bylą užtruko 10,94 mėn., t. y. greičiausiai per pastaruosius penkerius Teismo veiklos metus. Atskirųjų skundų nagrinėjimo greitis, nepaisant didelio darbo krūvio, išliko panašus į ankstesnius laikotarpius – 1,44 mėn. 2021-ieji metai demonstruoja pakankamai nemažą (69 proc.) apygardų administracinių teismų sprendimų stabilumą – tik 31 proc. apskųstų pirmosios instancijos teismo sprendimų LVAT buvo pakoreguoti (pakeisti arba panaikinti). Migracijos krizės nulemta intensyviausia Teismo darbo sritis atsispindi žvelgiant ir į bylų kategorijas pagal ginčo dalyką – 15 proc. bylų buvo sprendžiami užsieniečių klausimai, nors didžiausią darbo dalį, kaip ir praėjusiais bei ankstesniais metais, vis dar sudarė ginčai dėl kalinimo sąlygų. Kitų kategorijų bylų pasiskirstymas išliko tolygus ir tendencingai nepakito.

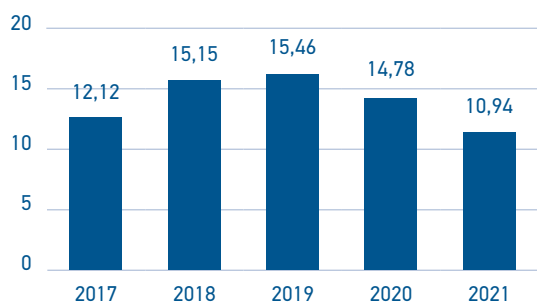
LVAT GAUTOS IR IŠNAGRINĖTOS ADMINISTRACINIŲ GINČŲ BYLOS

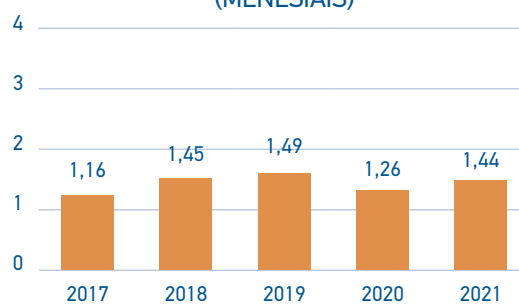
LVAT GAUTOS IR IŠNAGRINĖTOS BYLOS DĖL PROCESO ATNAUJINIMO IR BYLOS PAGAL ATSKIRUOSIUS SKUNDUS

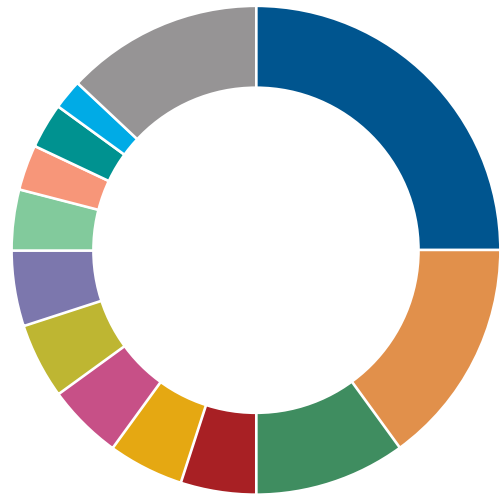
VIDUTINĖ ADMINISTRACINIŲ GINČŲ BYLŲ NAGRINĖJIMO TRUKMĖ (MĖNESIAIS)

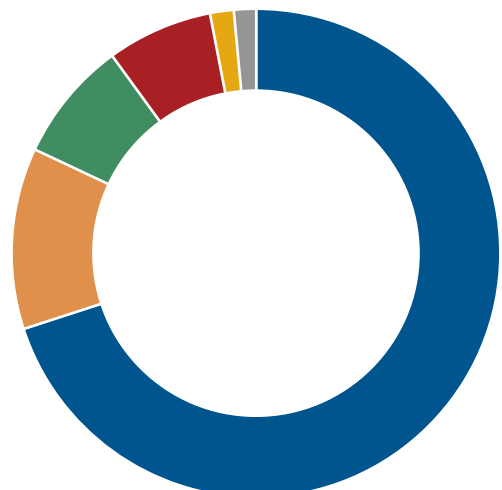
VIDUTINĖ BYLŲ PAGAL ATSKIRUOSIUS SKUNDUS NAGRINĖJIMO TRUKMĖ (MĖNESIAIS)

2021 METAIS LVAT IŠNAGRINĖTŲ ADMINISTRACINIŲ BYLŲ PAGAL APELIACINIUS SKUNDUS PASKIRSTYMAS PAGAL KATEGORIJAS

BYLŲ PAGAL APELIACINIUS SKUNDUS DĖL APYGARDŲ ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ SPRENDIMŲ NAGRINĖJIMO REZULTATAI 2021 METAIS

KITI 2021 METŲ SKAIČIAI

24

Tiek gauta skundų dėl
Vyriausiosios rinkimų komisijos
sprendimų ar neveikimo.

14

Tiek 2021 m. buvo gauta prašymų (pareiškimų) ištirti
norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė
centriniai valstybinio administravimo subjektai,
teisėtumą.

49

Tiek administracinių ginčų
bylų nagrinėjo išplėstinė
teisėjų kolegija.

12

Tiek bylų, užbaigtų įsiteisėjusiu teismo
sprendimu ar nutartimi, procesas buvo
atnaujintas.

32

Tiek nutarčių dėl bylų rūšinio teisingumo klausimų
sprendimo per Lietuvos vyriausiąją administracinę
teismą buvo perduota specialiajai teisėjų
kolegijai bylos rūšinio teisingumo bendrosios
kompetencijos ar administraciniam teismui
klausimams spręsti (12 ginčų (38 proc.) pripažinta
teisingu bendrosios instancijos teismams).

© 2022 LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius
Tel. (8 5) 279 1005
info@lvat.lt
www.lvat.lt